በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ

የግእዝ ቋንቋ እድገት ከየት ወዴት ?

መቼም ቢሆን እንዲት ሃገር የራሷ የሆነው ባህሏ / ሥርዓቷ/ የሚያኮራትና ማንነቷንም የሚያንጸባርቅ በመሆኑ ልትጠብቀውና ከትወልድ ወደ ትውልድ ልታስተላልፈው የባለቤትነት ግዴታዋ ነው ። በመሆኑም ሀገራችን ኢትዮጵያን ለጥቁር ሕዝቦች መኩሪያ እንድትሆን ያደረጋት የልጆቿ ሀገር ወዳድነትና ጀግንነትን የተመላው ባህሏ ብቻ ሳይሆን የሃይማኖት፣ የሥነ ፊደል ሀገር መሆኗም መጻሕፍተ ታሪክን ባነበቡ ሊቃውንት አንደበት ብቻ ሳይሆን በማዳመጥ ትውፊት / ርክክብ/ ለኅብረተሰቡ ኅቡእ ያልሆነ ነገር መሆኑ ነው ።

በተጨማሪም ሀገራችን ኢትዮጵያ የዘመናት ዑደት ስፍር ቀምራ የራሷን አነገዝ ያደላደለች አፍሪካዊት እመቤት ናት ብንል ጽልመት ሊጋርደው የማይችለው ገሀድ ነው፡፡

ይሁን እንጂ እኛ ልጆቿ የትናንቱን ለዛሬ ማበርከት ያልቻልን ይመስላል ። ለዚህም ነው ትናንት የኢትዮጵያ መሠረተ ቋንቋ የነበረው የግእዝ ቋንቋ ከነበረበት የብሔራዊና የውል ቋንቋነት ይቅርና ዛሬ ዛሬ የት ገባ ሊባል የሚያሳፍር ሆኗል ። አበው ለብዙ ዘመናት ይህን ቋንቋ በዜማ ቤቱ፣ በቅኔ ቤቱ በመጻሕፍት ቤቱ እንዳልተጠቀሙበት ሁሉ ዛሬ ግን የአበው ያለህ ብንል አይደለም መግባባት ይቅርና ገና ተማሪው እንኳን ከማለዳው “ኦኾ” /እሽ/ በማለት ፈንታ “ኦኬ” ቢል ይቀድመዋል ። ይህ ግን #የቆጡን አወርድ ብላ የብብቷን ጣለች; ሳያሠኝ አይቀርም ።

እንደሚታወቀው የኢትዮጵያ ታሪክ መረጃ ስነ ሐውልቶች የተሸከሙት የግእዝ ቋንቋ ሥነ ጽሑፍ የሀገራችንን ጥንተ ታሪክ የሚያስረዳ መሆኑን ታሪክ ይመሰክራል ። የግእዝ ተፎካካሪ የነበረው የሳባዊያን ቋንቋም በግእዝ ተልቆ / ተበልጦ / ግእዝ የኢትዮጵያ ነገሥታት ሊቃውንት ኅብረተሰብ መግባቢያ ከመሆኑም አልፎ ከሀገር ውጭም ኢትዮጵያ ሀገረ ፊደል፣ ሀገረ አሚን መሆኗን ያስመሰከረ ልሳን ነበር ። የሆነው ሆኖ ቀድሞ ከ7 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ እየተጠናከረ መሄዱ በሚነገርለት በአማርኛ ቋንቋ መሆኑ ቀርቶ በቤተክርስቲያንና በተወሰነው የኅብረተሰብ

ክፍል ዘንድ እየተገደበ መጣ፡፡ እንዲያውም በተለይ በዘመነ ዓምደጽዮን / ከ 1307-1337 ዓ.ም./ የንጉሡ ገድል ሁሉ የሚጻፈው በተሰባበረ አማርኛ መሆኑ ግልጽ ነው፡፡ ለአብነት ያህል የሚከተለውን ማየት ይቻላል፡፡

- ሐርልኛ ዓመደ ጽዮን
- መላለሽ የወሰን
- ወሀ እንዳመሰን መላላሽ የወሰን
- ከወጅ ዜብደናን ከገንዝጠጠን
- ምንቀረህ በወሠን ከድያ አምኖን

በተጨማሪም በዓፄ ይስሐቅ / ከ1407-1422 ዓ.ም./ ጊዜ ለንጉሡ የሚቀርቡት መወድሶች ከአማርኛው ላይ ያተኮሩ ይምስላሉ፡፡ ለምሳሌ ያህል

- ገጽኾን ይስሐቂ ገጽ
- አርያም ይመስል አንቀጽ
- እሳት ይመስል ብቁጽ
- ከመ መደልው ልጽሉጽ
- ገጹ እንዲያስደነግጽ
- እስራኤላዊ መደንግጽ
- ማን አየህ ገጽ በገጽ

እነዚህ ግጥሞች ግን እንደምናያቸው ሙሉ በሙሉ አማርኛ አልነበሩም፡፡ ለዚህም ነው ግዊዲ የተባለው የታሪክ ተመራማሪ " ግእዝ -አማርኛ" ጽሑፎች ብሎ የሚጠራቸው፡፡ በእርግጥ ከአማርኛው ላይ ግእዝ መደመር ለአሁኑ ትውልድም የቋንቋ ጣዕም የሥነ ጽሑፍ ቃና መሆኑ አወንታዊ ምላሽ አለው፡፡

ያም ሆኖ ግን ብዙ ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን የጽሕፈት ሥራቸውን ብራና ዳምጠው ቀለም በጥብጠው ይጠቀሙበት የነበረው በዚህ ቋንቋ መሆኑን አላገደውም፡፡ እንዲያውም በዘመነ ዘርዓያዕቆብ / 1426-1460ዓ.ም./ መስፋፋት የነበረበት የሥነ ጽሑፍ እድገት ግእዙን የሙጥኝ ያለ ነበር፡፡ በኋላም ቢሆን በዓፄ ሱስንዮስ / ከ1599-1624 ዓ.ም./ የሃይማኖት መለወጥ ምክንያት ጋር ተያይዞ ኢየሱሳውያን (**Jesuites)**ጉልህ ችግር ደርሶባት የነበረችውን የሮማ (ስፔን) ካቶሊክ "ቤተክርስቲያን "

ተከታዮችን ቁጥር ለማበርከት ሲሉ በአማርኛ በመጻፍ ወረቀቶችን ለመበተን ቢሞክሩም የአንድ ባሕርይ አማኝ የሆነው አፄ ፋሲል / ከ 1624-1674ዓ.ም/ በመንገሥ የምእመናኑን ፍጹም ቀናዒነት ብሎም የኢየሱሳውያን ከኢትዮጵያ ምድር መውጣት ለልሳነ ግእዝ እንደገና መወለድ መስፋፋት ሆነለት፡፡ ብዙም መጻሕፍተ ግእዝ ተደረሱ፡፡ የቅኔ እድገትም ታየ፡፡ ከዓፄ ፋሲል በኋላም ነገሥታቱ ታላቅ ተሳትፎአቸውን አበርክተዋል፡፡ ስለሆነም ዓፄ ኢያሱ አድያም ሰገድ/ ከ 1674-1699 ዓ.ም./ እና ሌሎችም ነገሥታት የማይጠፉ ስማቸውን በልቡናችን ቀረጸው አልፈዋል፡፡

ዳግመኛ የ16ኛው እና የ17ኛው ክፍለ ዘመናት ቁስል አልሽር ብሎ እንደገና በመሳፍንቱ ዘመን / ከ1777-1845 ዓ.ም/ ሀገሪቱ እርስ በርሷ በፖለቲካና በሃይማኖት ድልቅልቅ ስትዋጥ ሀገርን አንድ ማድረግ ይችል የነበረውን ነገረ-ሃይማኖት ለመረዳት ለመወሠን ሊቃውንቱ የግእዝን መጻሕፍት ማገላበጥ ግድ ሆነባቸው፡፡ የመነጋገሪያ / የመከራከሪያ/ ምሥጢራቸው የሆነው ቅኔም ለልሳነ ግእዝ መስፋፋት ጠቀመ፡፡ የአብነት ትምህርት ቤቶችም ተስፋፉ፡፡ ፍጹም የሆነ አንድነትም ታዬ፡፡ ዛሬስ የሃይማኖት ውዝግቡን የሚፈቱት የተኞቹ እውን መጻሕፍት ይሆኑ? በእርግጥ ዛሬ ግእዝ ያወቀው ሁሉ ነገረ ሃይማኖትን ተረዳ ማለት አይደለም፡፡ የሚማረውም ለሕይወት / ለፍቅር/ወይም ታሪክን ለማወቅ ላይሆን ይችላል፡፡ ነበርኩ ለማለትና ክዶ ለማስካድ እንዲመቸው የሚያስብም አይጠፋምና፡፡ በየዋህነት መማር ግን በአማናውያኑ አበው ቀርቷል፡፡

እንግዲህ ለግእዝ ቋንቋ መዳከም ዐቢይ ምክንያት የአማርኛ መተካት ብቻ ሳይሆን ለቋንቋው የሚሰጠው ትኩረት መላላቱ የማያወላውል ምክንያት መሆኑ ነው፡፡ ዝም ብሎ ግን ቅርስ ቅርስ ማለት ብቻ ዋጋ የለውም፡፡ " ባዶ ብራና" ካልተነበበ ምን ሊሠራልን፡፡ በተጨማሪም መንግስትም ሆነ ማንኛውም አካል ግእዝ የቤተክርስቲያን ብቻ ሳይሆን የኢትዮጵያ ቅርስ መሆኑን ሊገነዘበው ይገባል፡፡ ቤተክህነትም ብትሆን የእነ ቅዱስ ያሬድ የዜማ መጻሕፍት እነ ድጓ፣ የዚቅ ቀለማት የእነ አባ ጊዮርጊስ መጻሕፍት ፣ እነ ሰዓታት በሌላ ቋንቋ ሲዜሙ " ይቻል" ይመስል ለግእዝ የሚሰጠው እንክብካቤ ያሳዝናል፡፡

ድሮ ድሮ የቆሎ ተማሪ ለምኖ ከፈጻውን፣ ቅሉን፣ ዳዊቱን አንግቦ የሚነጋገረው በዚህ ቋንቋ ነበር፡፡ እንደዛሬው ግን ለወደፊቱ አይደለም የሚነጋገር አባባሉን የሚያጠና /

የሚቀጽል/፣ በደንብ ቅኔ የሚቀኝ ይቅርና ዳዊቱን አጣርቶ መድገሙም ራሡ ያጠራጥራል፡፡ በእርግጥ በአንዳንድ የገጠር ቦታዎች የሚያስተምሩ ብዙ የሊቃውንት በረከቶች ቢኖሩም ነገ የሚተካው ግን ከግእዝ ይልቅ ጣሊያንኛ ፣ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ ብቻ ቢማር የሚያተርፈው ይመስለዋል፡፡ ይህ ግን " አባቱን አያውቅ አያቱን ይናፍቅ" ያሠኛል፡፡

ምንጭ መጻሕፍቱ በግእዝ የሆነው የሀገራችን ታሪክንስ አንባቢና ተርጓሚ ማን ይሆን?በዚህ እኮ ነው የሀገራችንን ታሪክ ለማወቅ የውጭ መጻሕፍት ላይ ጥገኛ የምንሆነው፡፡ አንባቢውና ተርጓሚው አላዋቂ ከሆነ ደግሞ ታሪከ ሀገር ቅድምና ሀገር በምልዑ ልብ የማይመሰከርበት ይመስላል፡፡ የሚገርመው ግን ብዙዎቹ የግእዝ መጽሐፎቻችን በፈርንጆቹ ላይ የማያልቅ ፍቅርን አሳድረውባቸው ቋንቋውን እስከ ሃምሳ ዓመት ድረስ ሲያጠኑ እኛ ግን " የሞተ ቋንቋ" አንለዋለን፡፡ ቋንቋው ሞተ ከማለት ግን ታሪከ ሀገር ቅድምና ሀገር ሞተ ብንል ሳይሻል አይቀርም፡፡ ቢያንስ ቢያንስ በቤተክርስቲያን ለካህናቱ የምስጋናቸው አንደበት ግእዙ ነውና፡፡

እንግዲህ እናጠቃለውና ማንኛውም ክፍል / አካል/ ይህ ቋንቋ በጥንቱም ሆነ በአዲስ መልክ እንዲያድግ ጥረት ቢደረግ፤ የቅኔ መምህራኑም የግእዝ መምህራኑም ምንም እንኳን የኑሮ ችግር ቢኖርም ለራስ የሚስማማ ቦታን ከመምረጥ ለተማሪዎች የሚስማማ ቦታን መርጦ በገጠርም ቢሆን ማስተማር ይኖርባቸዋል፡፡ የቋንቋ ምሁራንም ለዚህ እድገት አስተዋጽዖ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ይህ ካልሆነ ግን በመካከለኛው ክፍለ ዘመን ላይ የጥንቱ ሰዋስው (**Classical Grammar)** ይምጣልን፣ ይመለስልን፤መካከለኛው ክፍለ ዘመን የጨለማ ዘመን ነው እያሉ እንዳማረሩት ሮማውያንና ግሪካውያን እንዳንሆን ያስፈራል፡፡ ስለሆነም ሥርወቃላትን ለመመርመር ሰወስውን ለመለየት ግእዝ ማወቅ ይጠበቅብናል፡፡ ለዚህም ታላላቅ ደራሲያን ምስክሮች ናቸው፡፡ በተረፈ ግን ሁላችንም የታሪክ፣ የሀገር፣ የወገን፣ የቅርስ ባለአደራዎች መሆናችንን አንዘንጋ፤ እንቅልፋም ይብቃን፡፡

<u>አርእስት</u>

1. **መራሕያን ምድብ ተውላጠ ስሞች** /Pronouns/
   1.1 **ነባር አንቀጽ** /Verb to be/
   1.2 **ሥርዓተ ዐረፍተ ነገር በምሳሌ**
      ጥያቄዎች
2. **አመልካቾች**/Demonstratives/
   ጥያቄዎችና ሠላምታ/Conversation/
3. **የግእዝ ሥርዓተ ንባብ** /Pronunciation/
4. **የንባብ ዓይነቶች** /Reading Types/
5. **የንባብ ምልክቶች**
   ትውውቅ
6. **ግሥ አርዕስት** /Root verbs/

እርባ ግስ /Tense, Nouns and Adjective formation/

የአንዳንድ ሕገ ወጥ ግሶች አካሄድ

7. **አገባቦች** /Prepositions and Conjunctions/

ከግስ ላይ የሚያርፉ አገባቦች

ከዘንድ አንቀጽ ላይ የሚያርፉ አገባቦች እና ሌሎች ተስማሚ ቃላት

ዘ፣እንተ፣እለ፣ለ

8. **ተውሳከ ግስ** /Adverb/
9. **አሉታዎች**/Negation Maker/
   ጥያቄዎችና ንግግር
10. **አገናዛቢ አጸፋዎች** /Possessive/ **እና ስሞች**/Nouns/
    10.1 **አገናዛቢ ተውላጠ ስሞች**/Possessive Pronouns/
    10.2 **የአንዳንድ አገናዛቢ አጸፋዎች ዝርዝርና የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር**
    10.3 **ተጠቃሽ ተውላጠ ስም**
    10.4 «በ» **በመራሕያን ሲረባ** /Verb to have in pronoun/
    10.5 **ባለቤት ተውላጠ ስም** /Subjective pronouns/
    10.6 **ተሳቢ ተውላጠ ስም** /Objective Pronouns/
    10.7 **የሚያበዙ ፊደላት**
    ጥያቄዎችና ንግግር
11. **ገቢር ተገብሮ** /Direct and indirect Object/
12. **ቅጽል** /Adjective/
    ጥያቄዎችና ንግግር

13. ካልአይ አንቀጽ የትንቢት ወይም ያሁን ጊዜ
14. ትእዛዝ አንቀጽ
15. አርእስት ከንዑስ አንቀጽ እና ዘንድ አንቀጽ
16. ቦዝ አንቀጽ

    ጥያቄዎች

17. የዐቢይ አንቀጽ እርባታ መንገድ እና አምስቱ አዕማድ

    ጥያቄዎች

18. «ይቤ» አለ

    ጥያቄዎች

19. ነጠላ ግስ፣ዘርና ነባር /Dictionary/ እና ቁጥሮች /Numerals/

1. <u>መራሕያን ምድብ ተውላጠ ስሞች /Pronoun/</u>

መራሕያን ማለት «መሪዎች» ማለት ሲሆን በግእዝ ቋንቋ አስር (10) የሚሆኑ ተውላጠ ስሞች (መራሕያን) አሉ፡፡እነርሱም

1. አነ.................................እኔ
2. አንተ.................................አንተ
3. አንቲ.................................አንቺ
4. ውእቱ.................................እሱ
5. ይእቲ.................................እሷ
6. ንሕነ.................................እኛ
7. አንትሙ.............................እናንተ (ለቅርብ ወንዶች)
8. አንትን............................... እናንተ (ለቅርብ ሴቶች)
9. ወእቶሙ............................. እነዚያ (ለወንዶች)
10. ውእቶን..............................እነዚያ (ለሴቶች)

መራሕያን በዐረፍተ ነገር

ቀደሰ (ቀዳማይ አንቀጽ Past tense) **=አመሰገነ**

1. አነ ቀደስኩ	**6 ንሕነ ቀደስነ**
2. አንተ ቀደስከ	**7 አንትሙ ቀደስክሙ**
3. አንቲ ቀደስኪ	**8 አንትን ቀደስክን**
4. ውእቱ ቀደሰ	**9 ወእቶሙ ቀደሱ**
5. ይእቲ ቀደሰት	**10 ወእቶን ቀደሳ**

የግሱ የመጨረሻ ፊደል «ከ»ከሆነ ያንኑ መለየት አለብን፡፡ <u>ምሳሌ</u> ሰበከ ብሎ አነ ሰበኩ («ኩ»ይጠብቃል) ይላል እንጂ ሰበኩ(«ኩ» ይላላል) አይልም ስለዚህ ማጥበቅ አለብን ማለት ነው፡፡

1.1 <u>ነባር አንቀጽ (Verb to be)</u>

ውእቱ= ነው፣ነበር፣ነሽ፣ነህ፣ናችሁ

ይእቲ=ናት፣ነበረች

ውእቶሙ (እሙንቱ)= ናቸው፣ነበሩ (ለወንዶች)

ወእቶን (እማንቱ)=ናቸው፣ነበሩ (ለሴቶች)

<u>ምሳሌ</u>፣ አነ ውእቱ ፍኖተ ጽድቅ

አንቲ ውእቱ ተስፋሁ ለአዳም

አንተ ውእቱ ቤዛ ኵሉ ዓለም

ማርያም ይእቲ መሠረተ ሕይወት

ጳውሎስ ወጴጥሮስ መምህራን ውእቶሙ

ሰሎሜ ወኤልሳቤጥ ቅዱሳት ውእቶን

1.2 **ሥርዓተ ዐረፍተ ነገር በምሳሌ**

ሕዝቅኤል ነቢይ

- ሕዝቅኤል ነቢይ ውእቱ
- ነቢይ ወእቱ ሕዝቅኤል
- አኮ/አይደለም/ ነቢይ ሕዝቅኤል

«ውእቱ» ለሚለው አዎንታ አሉታው «አኮ» ነው፡፡

የሚከተሉት ከ መራሕያን ከግሶች ጋር አዛምድ/አስተዛምር/

1. አንትን	ሀ ነበርኩ
2. ውእቱ	ለ በላዕነ
3. አነ	ሐ ሖርኪ
4. ውእቶን	መ ጸለዩ
5. ይእቲ	ሠ ቀተልክን
	ረ መጽአት
	ሰ ኖምክሙ
	ሸ ሖረ
	ቀ በልዐ

ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሃራ (ወደ አማርኛ መልስ)

1. ንሕነ ሖርነ ኀበ አክሱም ወላስታ
2. አንቲ ውእቱ እመብርሃን
3. ማርያም ወለደት ወልዳ ዘበኩራ
4. አንተ ወአነ ሰማእነ ቃለ እግዚአብሔር
5. እለመኑ/አነማን/ ውእቶሙ ዘሖሩ ኀበ ገዳመሲና

ወደ ግእዝ መልስ /ወልጥ ኀበ ልሳነ ግእዝ/

1. ወደ ጸሎት ቤት ሄድን፡፡
2. እኔ ነኝ ወደ ቤተክርስቲያን የሄድኩ፡፡ (ዘ=የ)
3. እነርሱ በሕብረት ተቀመጡ፡፡ (ኅቡረ=በኅብረት)
4. ቶማስ እና ጴጥሮስ መምህራን ናቸው ፡፡

5. ማርያም ድንግል የአሮን በተር (በትር=ብትር) ናት ፡፡

6. አንተ የክርስቶስን ወንጌል ሰበክህ፡፡

7. አንተ ሰባኪ አይደለህም፡፡

አስተካክለህ ጻፍ (ጹሑፍ በሥርዓተ ሰዋስው)

ምሳሌ/ሐዘነ/ ማርያም አመተሰቅለ ክርስቶስ/ኀዘነት ማርያም አመተሰቀለ ክርስቶስ/

1. /ኖመ/አንተ ሳዕለ አራት/አልጋ/
2. /ሖረ/ አንትን ኀበ ደብረጽጌ
3. /ቆመ/ ማርታ ወማርያም ቅድመ ቤተ መቅደስ
4. /ኀደረ/ ፍሬ ጽድቅ ውስተ ቤተ አርድእት/ተማሪዎች
5. /አርመመ/ ሚካኤል አመ ተሰቅለ አምላክ
6. /ተፈሥሀ/ ጻድቃን በእግዚአብሔር

2. **<u>አመልካች /Demonstratives/</u>**

1. መራሕያን ያልናቸው ሁሉ አመልካቶች ሲሆኑ ይችላሉ፡፡ የሚታወቁት ግን እንደሚከተለው በምሣሌ ቀርበዋል፣

   ተክለ ማርያም ሖረ ኀበ ደብረ መንክራት

   ውእቱ ሖረ ኀበ ደብረሊባኖስ

   ውእቱ ብእሲ ሖረ ኀበ ደማስቆ

   ይእቲ ወለት በልዐት ኀብስተ

   ውእቶሙ ውሉድ አእመሩ ትርጓሜ መጻሕፍት

   ውእቶን አንስት ሰገዳ ለእግዚአብሔር አምላከ ኢትዮጵያ

   ውእቶን አዋልድ በልዓ ህብስተ

   እሙንቱ ውሉድ አንበቡ ወንጌለ ዮሐንስ

   እማንቱ አንስት ሰገዳ ለእግዚአብሔር አምላከ ኢትዮጱያ

<u>ነጠላ</u>		<u>ብዙ</u>	
ውእቱ	ያ (that)	ውእቶሙ(እሙንቱ)	እነዚያ(those)
ይእቲ	ያቺ «	ውእቶን(እማንቱ)	«

- እነዚህ ሁሉ የሩቅ ወይም በኀሊና ያለን ነገር ያመለክታሉ፡፡

2. ዝንቲ ብእሲ ሖረ ኀበ ኢየሩሳሌም ፣ ይህ ሰው ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ፡፡

   ዝ ብእሲ ሖረ ኀበ ኢየሩሳሌም ፣

   ዛቲ ብእሲት መጽአት እም ደብረ ታቦር ፣ ይቺ ሴትዮ ከደብረታቦር መጣች፡፡

   ዛ ብእሲት መጽአት እም ደብረ ታቦር ፣

እሉ ሰብእ ሖሩ ኀበ ደብረ ከርቤ ግሽን ፣ እነዚህ ሰዎች ወደ ደብረ ከርቤ ሄዱ

እላ ደናግል ቅዱሳት እማንቱ ፣ እነዚህ ደናግል ቅዱሳት ናቸው

ነጠላ	ብዙ
ዝ፣ዝንቱ ይህ (This)	እሉ እነዚህ(These)
ዛ ፣ ዛቲ ይች «	እላ እነዚህ «

- እነዚህ ሁሉ የቅርብን ነገር ያመለክታሉ።

3. ዝኩ መምህረ ቅኔ ውእቱ = ያ ሰው የቅኔ መምህር ነው ።

ዝንቱ «

እንትኩ ወለት እኅተ ሙሴ ይእቲ ያቺ ልጅ የሙሴ እህት ናት

እንታክቲ አስካለ ማርያም ይእቲ

እልኩ ሰብእ ኢትዮጵያዊያን ውእቶሙ እነዚያ ሰዎች ኢትዮጲያውያን ናቸው።

እልክቱ

እልኮን ደናግል መጽኣ እምገዳም እነዚያ ደናግል ከገዳም መጡ።

እልክቶን

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>
ዝኩ፣ዝክቱ (ዝለኩ)=ያ (That)	እልኩ ፣እልክቱ = እነዚያ (Those)
እንትኩ ፣እንታክቲ = ያቺ	እልኮን፣ እልክቶን = እነዚያ

- እነዚህ ደግሞ እንደ ተራ ቁጥር አንድ የሩቅ ነገርን ያመለክታሉ።

<u>መልመጃ</u>

አዛምድ (አስተፃምር ፣አስተዛምድ)

1. ዝኩ	አ. ሖረት
2. ውእቱ	በ. ቀደስኪ
3. አንታክቲ	ረ. መጽኣ
4. እልክቱ	ደ. ነበሩ
5. ይእቲ	ሀ. ሰገድኪ
6. እሉ	ለ. ሖርነ
7. እላ	ሐ. አንበብክሙ
8. ዝክቱ	መ. ቀደሰ
9. ዝንቱ	ሠ. ሖርክን
10. እልኮን	
11. እልኩ	
12. እሙንቱ	

13. ዝ

የሚከተሉትን ወደ ግእዝ ተርጉም፤ ፈክር(ተርጉም) ኀበ ልሳነ ግእዝ

1. ያች ልጅ ቆንጆ ናት።
2. እነዚያ ኤልሳቤጥና ማርያም ናቸው።
3. ያ የወንጌል ተማሪ ነው።
4. ይህ መጽሐፍ አዲስ ነው።
5. እነዚህ የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸው።

<u>ሰላምታ</u>

እፎ ኀደርከ እኁየ	እግዚአብሔር ይሰባሕ
(እንዴት አደርክ ወንድሜ)	(እግዚአብሔር ይመስገን)
ትምህርት እፎ ውእቱ	ሠናይ ውእቱ
(ትምህርት እንዴት ነው)	(ጥሩ ነው)
ማእዜ ውእቱ ዘፈጸምክሙ ፈተናክሙ	ዘዮም ወርኀ
(መቼ ነው ፈተናችሁን የጨረሳችሁት)	(የዛሬ ወር)
በጽባሕ አይቴ ሖርከ ውእቱ ዘኢረክብኩከ	ኀበ ከኒሣ ቤተ ክርስቲያን
(በማለዳው ያላገኘሁህ የት ሄደህ ነው)	(ወደ ቤተክርስትያን)
አንሰ በጽባሕ ኀበ ቤተ ምግብ/ካፌ ውእቱ ዘሖርኩ	እግዚእ ይባርከ ኩን ትጉሀ
(እኔስ በማለዳ ወደ ካፌ ነበር የሄድኩት)	(ጌታ ይባርክህ ትጉህ ሁን)
ስምአኒ ዳዕሙ መኑ መሃረ ዮም	በይነ ነገረ ማርያም
(ስማኝ እንጂ ዛሬ ማን አስተማረ)	(ስለ ነገረ ማርያም)
በየነ ምንት	እወ ሎቱ ስብሐት
(ስለምን)	(አዎ ምስጋና ለሱ ይሁን)
ኩሉ ሰብአ ቤትከ፣እምከ፣አቡከ፣አኀከ፣ዳኀና ውእቶሙ	እሆ ለኩልነ
(ሁሉም ቤተሰቦችህ ደህና ናቸው)	(እሺ ለሁላችን)
በል ሠናይ ምሴት ጌሰም ንትራከብ	
(በል መልካም ምሽት ነገ እንገናኝ)	

3. <u>የግእዝ ሥርዓተ ንባብ (Pronounciation)</u>

የግእዝ ሥርዓተ ንባብ ስምንት ናቸው ። እነርሱም፦

1. ማንሳት　　5. ማናበብ
2. መጣል　　6. አለማናበብ
3. ማጥበቅ　　7. መዋጥ
4. ማላላት　　8. መቁጠር ናቸው።

1. **ማንሳት** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ከመሆን የተለየ ሆኖ ቃሉ በከፍተኛ ድምፅ የሚነገር ወይም የሚነበብ ማለት ነው ። ለዚህም ነው ሁሉም የግስ አይነቶች በከፍተኛ ድምፅ እየተነበቡ ተነሽ ናቸው የሚባሉት ።

<u>ምሳሌ</u>　ነበረ = ተቀመጠ

ሐበነ = ስጠን

ተዘከረኒ = አስታውሰኝ

ውእቱ = ነው፣ነበር፣እሱ፤ ናቸው ወዘተረፈ ።

አንስት ሖራ = ሴቶች ሔዱ

ይግበሮ = ይሥራው

ያጥምቆ = ያጥምቀው

2. **መጣል (ተጣይ)** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ መጨረሻው ሳድስ ሆኖ የማይነሳ ማለት ነው ።

<u>ምሳሌ</u>　ማርያም ፣ ሚካኤል፣ኢየሱስ ክርስቶስ፣ቤተ መንግሥት፣ቅድስት፣ መቅደስ ወዘተረፈ።

3. **ማጥበቅ** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ ከቃሉ ውስጥ የሚጠብቅ ፊደል ኖሮ ቃሉ ጠብቆ እንዲነበብ የሚያደርግ ነው ።

<u>ምሳሌ</u>　ቀደሰ = አመሰገነ

ሰብሐ = አመሠገነ

ተዘከሮ = አስታውሰው

ነጸረ = ተመለከተ

4. **ማላላት** ፡ ይህ ሥርዐተ ንባብ በቃሉ ውስጥ የሚጠብቅ ፊደል ሳይኖርና ንባቡም ሳልቶ ሲነበብ ነው ።

<u>ምሳሌ</u>፡　ቀተለ = ገደለ

ነበረ= ተቀመጠ (ኖረ)

አምለከ=አመለከ

ገብረ= ፈጠረ (ሠራ)

ፈጠረ= ፈጠረ (በአማርኛው ይጠብቃል)

5. **ማናበብ** : ይህ ሥርዓተ ንባብ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላት እንደ አንድ ሆነው ሲናበቡና ን፣ በን ወይም የን ሲያመጡ ነው ::

ምሳሌ ቤተክርስቲያን = የክርስቲያን ቤት

ቤተመቅደስ = የማመስገኛ ቤት

ትምህርተ ሃይማኖት =የሃይማኖት ትምህርት

ድንግለ ሙሴ

ሠሥራተ ገብርኤል

ዜና ሥላሴ

ውዳሴ ማርያም

ጥዑመ ልሳን

ወልደ ኢየሱስ

ተዋሕዶ ቃል

ዜና ቤተክርስቲያን

6. **አለማናበብ** : ይህ ሥርዓተ ንባብ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላት ራሳቸውን ችለው ሲነበቡ ወይም አንዱ ላንዱ አጎላማሽ ሲሆን ነው ::

ምሳሌ ቅዱስ አምላክ ይባላል እንጂ ቅዱሰ አምላክ አይባልም ::

ድንግል ማርያም

መጽአ ወል-ወልድ መጣ

ጳውሎስ ሐዋርያ

7. **መዋጥ** : መዋጥ ማለት ከቃሉ ውስጥ ያለ ፊደል እንዲሁ ሳይጎላ በውስጠ ታዋቂነት የሚነበብ ነው :: ከዚህ ላይ ማስተዋል ያለብን ፊደሉ በጽሑፍ ጊዜ ግን ሥርዓቱን ጠብቆ ይፃፋል ::

ምሳሌ: ወይን (wan)ተብሎ እንጂ ወይን (wayyin) ተብሎ አይነበብም ::

ድንግል- ከዚህ ላይ ን ተውጣለች

ገብር - ከዚህ ላይ ደግሞ ብ ተውጣለች:: ሥለዚህ ገብር ባለሁለት ቀለም ነው ::

ኤልሳዕ ከዚህ ላይ ደግሞ ዕ ትዋጣለች::

ርኩስ ኩ ተውጣለች::

ከዚህ ላይ ብዙውን ጊዜ የሚዋጡት ቀለሞች ሲሆኑ መዋጥና አለመዋጣቸው ግን እንደ ንባቡና እንደትርጓሜው ይለያያል::

8. **መቁጠር** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ በአንድ ቃል ውስጥ የሚገኙ ፊደላትን ያለምንም መዋጥ ማንበብ ማለት ነው።

<u>ምሳሌ</u>፡ ውእቱ ከሚለው ቃል ሁሉም ፊደላት ይነበባሉ እንጂ እ ሳድስ ስለሆነች ብቻ የምትዋጥ አይደለችም።

ይእቲ ፣መላእክት፣ማርያም ፣ማዕከል ፣እህት ፣ትማልም፣ ዮሐንስ ፣አጽፋር (ጥፍሮች) ስእርት (ፀጉር) ፣ኤልያስ ፣ብሔር (ሀገር) እሙንቱ፣ ስብሐት፣ ሐዋርያት፣ መጻሕፍት (ህ ትቆጠራለች)

ከእነዚህ ሥርዓተ ንባቦች በተጨማሪ ሌሎችም አሉ።

<u>ለምሳሌ</u> ወዳቂና ሰያፍ

ሀ. ወዳቂ፡- የምንለው ሥርዓተ ንባብ የቃሉ መጨረሻ ፊደል ካዕብ፣ ሳልስ ፣ራብዕ ኀምስና ሳብዕ ሆኖ የማይነሳ እና ቃሉ ሲነበብ የመጨረሻውን ፊደል በመያዝ እንዲወድቅ የሚያደርግ የሥርዓተ ንባብ ዓይነት ነው።

<u>ምሳሌ</u> ኀቤሁ ወደሱ የዚህ ቃል የመጨረሻ ፊደል ሁ ካዕብ ሲሆን ወዳቂ ነው። ነገር ግን አንዳንድ ልዩነቶች እንዳሉ ማወቅ ያስፈልገናል።<u>ለምሳሌ</u> ውእቱ የሚለው ነባር አንቀጽ ተነሽ እንጂ ወዳቂ አይደለም። እንዲሁም ግሶች በትዕዛዝም ሆነ በሐላፊ ሲመጡ ወዳቂ ናቸው ማለት አንችልም።

ለምሳሌ ሖሩ= ሔዱ ወይም ሑሩ= ሒዱ ብንልም ተነሽ እንጂ ወዳቂ አይደለም።

ለሣልስ ምሳሌ ከይሲ ብእሲ መዋቲ መሃሪ ወዘተርፈ ሲሆኑ ግስ ከሆነ ግን አይወድቅም።

<u>ምሳሌ</u> ሰአሊ ለነ ቅድስት ከዚህ ላይ ሰአሊ የሚለው ቃል ወዳቂ አይደለም

ለራብዕ ምሳሌ አንበሳ፣ ዜና፣ ወዘተረፈ ከዚህ ላይም በግስ የሚነገር ከሆነ አይወድቅም።

<u>ለምሳሌ</u> እላ አንስት ሖራ /እነዚያ ሴቶች ሔዱ/ ከዚህ ላይ « ሖራ » የሚለው ይነሳል እንጂ አይወድቅም።

ለኀምስ ምሳሌ ውዳሴ፣ ቅዳሴ፣ ይባቤ፣ ወዘተረፈ

ለሳብዕ ምሳሌ ዶርሆ/ዶሮ/፣ መንበሮ፣ ቀቲሎት/

ንዑስ አንቀጽ የሆኑት ሁሉ ወዳቂ ናቸው። በተጨማሪ ቦዝ አንቀጽ የሆኑ ወዳቂዎች እንዳሉም ማወቅ ያስፈልጋል። ነገርግን በግስ ትዕዛዝ ወይም ዘንድ አንቀጽ የሆኑት ሊነሱ እንደሚችሉ መገንዘብ ያስፈልጋል።

5. <u>የንባብ ምልክቶች</u>

- የማንሳት ምልክት
- የመጣል ምልክት
- የማጥበቅ ምልክት

አንዳንድ የግእዝ ግሶች የሚጠብቅ ድምፅ ሲኖራቸው ግማሾቹ የላቸውም።

ምሳሌ፣ ቀተለ -- ገደለ፣ ቀደሰ -- አመሰገነ

<u>ትውውቅ</u>

ሰላም ለከ እኁየ	ወ ሰላም ለከ
(ሰላም ላንተ ይሁን ወንድሜ)	(ሰላም ላንተም ወንድሜ)
መኑ ስምከ እኁየ	ወልደ ገብርኤል ውእቱ ስምየ
(ስምህ ማን ነው ወንድሜ)	(ስሜ ወልደ ገብርኤል ነው)
ወመኑ ስመ አቡከ	ገ/ ማርያም ውእቱ ስመ አቡየ
(ያባትህ ስም ማን ነው)	(ያባቴ ስም ገ/ማርያም ነው)
እስፍንቱ አዝማኒከ	እሥራ ወአሐዱ
(ዕድሜህ ስንት ነው)	(ሀያ አንድ)
እም አይቴ መጻእከ	እም ጎጃም
(ከየት መጣህ)	(ከጎጃም)
ግብር እፎ ውእቱ	ሚመ ኢይብል
(ሥራ እንዴት ነው)	(ምንም አይል)
እስኩ ነዓ ነሑር ኀበ ቤተ እግዚአብሔር	ትፍስሕትየ ውእቱ
እስኪ ና ወደ ቤተክርስቲያን እንሂድ	(ደስታዬ ነው)
ሕይወት እፎ ውእቱ	ሠናይ ውእቱ
(ሕይወት እንዴት ነው)	(ጥሩ ነው)
አሉ አብያፂከ ውእቶሙ	እወ
(እነዚህ ጓደኞችህ ናቸው)	(አዎ)

አይቲ ብሔሮሙ	(ዝ እም ሲዳሞ ወዝኩሰ እም ወሎ)
(የት ነው ሀገራቸው)	(ይህ ከሲዳሞ ነው ያ ደግሞ ከወሎ)
ትትሜህርኑ ትምህርተ ዘመነዌ	እወ እትሜሀር አነ ትምህርተ ዘመነዌ
(የዘመናዊ ትምህርት ትማራለህ)	(አዎ የዘመናዊ ትምህርት እማራለሁ)
አይቴ ውእቱ ቤተ ትምህርትከ	6 ኪሎ ውእቱ ቤተ ትምህርትየ
(ትምህርት ቤትህ የት ነው)	(6 ኪሎ ነው ትምህርት ቤቴ)
ስፍነ አመተ በጻሕከ	ሰልሰ አመተ በጻሕኩ
(ስንተኛ ዓመት ደረስክ)	(3 ዓመት ሆኖኛል)
ተአምርኑ ትምህርተ ሃይማኖትከ ወ ሀገርከ	ምንት ውእቱ ትምህርተ ሀገርየ
(የሀይማኖትህ እና የሀገርህን ትምህርት ታውቃለህ)	(የሀገሬ ትምህርት ምን ነው)
ንባብ፣ ድጓ፣ ጾመ ድጓ፣ ግእዝ፣ ቅኔ ይትበሀሉ	ለእሉሰ አእምሮሙ ቀዲሙ
(ንባብ፣ ድጓ፣ ጾመ ድጓ፣ ይባላሉ)	እነሱን ቀድሞ አውቃቸዋለሁ
በል እግዚእ የሀብከ ጽንአቶ ወይክስት ለከ	አሜን
(በል ጌታ ፅናትን ይስጥህ ይግለፅልህም)	(ይሁን ይደረግልኝ)

ግሥ አርዕስት (Root Verbs)

የግሥ አርዕስት ማለት ለሌሎች ግሶች መሠረት በመሆን የሚከተሏቸው ግሶች የእነርሱን የአወራረድ ባህሪ የሚከተሉ እና በአቀማመጣቸው የሚመስሏቸው ናቸው። ይሁን እንጂ እነዚህ ሁሉ ግልፅ የሚሆኑት በዝርዝር ሥንመለከታቸው በመሆኑ በመጀመሪያ ግር ሊለን አይገባም። የሆነው ሆኖ ለግስ ርባታ መሠረት መሆናቸውን መዘንጋት የለብንም። የታወቁት የግስ አርዕስታት ስምንት ናቸው። እያንዳንዳቸውም የየራሳቸው ሠራዊት አላቸው።

1. ቀተለ	3. ገብረ	5. ባረከ	7. ብህለ
2. ቀደሰ	4. አእመረ	6. ሤመ	8. ቆመ

6.1 **እርባ ግስ** (Tense and Nouns formation, including Adjectives)

በመጀመሪያ ግን አንድ በአንድ የስምንቱን ግሶች ቀለማት ብዛትና ዓይነት አንባቢው ማስተዋል ይገባዋል።

1. ቀተለ ፍፁም ግእዝ ሆኖ የላላ

2. ቀደሰ ፍፁም ግእዝ ሆኖ የጠበቀ

3. ገብረ ግእዝ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ

4. አእመረ ግእዝ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ

5. ባረከ ራብዕ ግዕዝ ግዕዝ ሆኖ የላላ

6. ሤመ ኀምስ ግእዝ ሆኖ የላላ

7. ብህለ ሳድስ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ

8. ቆመ ሳብዕ ግእዝ ሆኖ የላላ

ማንኛውም የቀዳማይ አንቀፅ ግስ ሁሉ ተነሽ መሆኑን በሥርዓተ ንባብ ላይ አይተናል፡፡

1. ቀተለ ---- ገደለ (past tense - ሐላፊ) / ቀዳማይ አንቀፅ/

   ይቀትል --- ይገድላል (future- ካልአይ--- ትንቢት ወይም Present Tense - ያሁን ጊዜ)

   ይቅትል ---- ይገድል ዘንድ / ዘንድ አንቀፅ/

- ቀቲል / ቀቲሎት/ -- መግደል/ to kill (infinitive) ንዑስ አንቀፅ/

  ቀታሊ -- የገደለ / ቅጽል --Adjective

  ቀታልያን--- የገደሉ /ወንዶች/ / ቅጽል ሲበዛ/

  ቀታሊተ --- የገደለች / ለሴት ቅጽል ሲሆን

  ቀታልያት --- የገደሉ / ለብዙ ሴቶች ቅጽል ሲሆን/

  ቅቱል ---- የተገደለ / ቅጽል -- Adjective/

  ቀታሊ ----ገዳይ / ስም ሲሆን/

  ቀትል --- ውጊያ / ጥሬ ዘር/

  ቅትለት --- አገዳደል / ሳቢዘር/

  በ ቀተለ ምሳሌ እንሰራና ሌሎችን እንዴት እንዳሚወርዱ ካየን በኋላ ሌሎችን በራሳችን መሥራት እንችላለን፡፡

  <u>ምሳሌ</u>፡

  አነ ቀተልኩ -- እኔ ገደልኩ

  አነ እቀትል --- እኔ እገድላለሁ

  አነ እቅትል--- እገድል ዘንድ/ ዘንድ አንቀፅ/

  አነ እቅትል --- ልግደል / ትዕዛዝ/

አንተ ቀተልከ --- አንተ ገደልክ	አንቲ ቀተልኪ---- ገደልሽ
አንተ ትቀትል --- አንተ ትገድላለህ	አንቲ ትቀትሊ--- ትገድያለሽ
አንተ ቅትል----- አንተ ግደል	አንቲ ትቅትሊ ---- ትገድይ ዘንድ
ንህነ ቀተልነ --- ገደልን	አንቲ ቅትሊ --- ግደዪ
ንህነ ንቀትል --- እንገድላለን	አንትን ቀተልክን --- ገደላችሁ /ሴ/
ንህነ ንቅትል --- እንገድል ዘንድ	አንትን ትቀትል ---- ትገድላላችሁ / ሴ/
ንህነ ንቅትል --- እንግደል	አንትን ትቅትል---- ትገድሉ ዘንድ /ሴ/
አንትሙ ቀተልክሙ ---ገደላችሁ /ወ/	አንትን ቅትል ---- ግደሉ /ሴ/
አንትሙ ትቀትሉ ----ትገድላላችሁ/ወ/	ውእቶሙ ቀተሉ --- ገደሉ /ወ/
አንትሙ ትቅትሉ ---ትገድሉ ዘንድ/ወ/	ውእቶሙ ይቀትሉ ----ይገድላሉ/ወ/
አንትሙ ቅትሉ ---- ግደሉ/ወ/	ውእቶሙ ይቅትሉ --- ይገድሉ ዘንድ/ወ/
ውእቱ ቀተለ --- ገደለ	ውእቶሙ ይቅትሉ ---- ይግደሉ/ወ/
ውእቱ ይቀትል ----- ይገድላል	ይእቲ ቀተለት ---- ገደለች
ውእቱ ይቅትል ---- ይገድል ዘንድ	ይእቲ ትቀትል --- ትገድላለች
ውእቱ ይቅትል ---- ይግደል	ይእቲ ትቅትል --- ትግደል ዘንድ / ሴ/
ውእቶን ቀተላ --- ገደሉ /ሴ/	ይእቲ ትቅትል--- ትግደል
ውእቶን ይቅትላ ---- ይገድላሉ /ሴ/	
ውእቶን ይቅትላ --- ይገድሉ ዘንድ /ሴ/	
ውእቶን ይቅትላ --- ይግደሉ /ሴ/	

ማስታወሻ፣ ሀ. የትንቢት(future) እና የአሁን ጊዜ(Present) በግእዝ
አንድ ዓይነት የግሥ አወራረድ / አገባብ/ አላቸው፡፡

ለ. ዘንድ አንቀጽና ትዕዛዝ አንቀጽም እንዲሁ አንድ ዓይነት ናቸው፡፡

ሐ. የእግዝ ግሶች ርባታቸውን የሚጀምሩት በቀዳማይ አንቀጽ (past) ነው፡፡

ቀተለን የሚመስሉ ግሶች ነበረ፣ ወረደ፣ ወዘተ ናቸው፡፡ ነገር ግን አወራረዳቸው ከቀተለ ሊለዩ ስለሚችሉ ማስተዋል ያስፈልጋል ፡፡

ምሳሌ ወረደ፣ ይወርድ፣ ይረድ

2. ቀደሰ -- አመሰገነ
ይቄድስ --- ያመስግን

3. ገብረ--- ሠራ፣ ፈጠረ
ይገብር --- ይሠራል

ይቀድስ ---- ያመሰግን ዘንድ	ይግበር ---- ይሠራ ዘንድ
ይቀድስ ---- ያመስግን	ይግበር ---- ይሥራ
❖ ቀድሶ / ቀድሶት/ --- ማመስገን	ገቢር /ገቢሮት/ --- መሥራት
ቀዳሲ ---- ያመሰገነ	ገባሪ ---- የሠራ
ቀዳስያን ---- ያመሰገኑ	ገባሪያን ---- የሠሩ
ቀዳሲት --- ያመሰገነች	ገባሪት ---- የሠራች
ቀዳስያት --- ያመሰገኑ / ሴ/	ገባሪያት ---- የሠሩ /ሴ/
ቅዱስ --- ምስጉን	ግቡር ---- የተሠራ
ቀዳሲ --- አመስጋኝ	ገባሪ ---- ሠሪ
ቅዳሴ --- ምስጋና	ግብር ---- ሥራ
መቅደስ --- ማመስገኛ	ግብረት ---- አሠራር / አደራረግ/
ቅድስት ---- የተመሰገነች	ምግባር ----- በጎ ሥራ
	ተግባር --- ሥራ

እንደ ቀደሰ የሚረቡ ግሶች ሰብሐ፣ ጸለየ ናቸው፡፡

እንደ ገብረ የሚረቡ ግሶች ሠምረ፣ ኀብረ፣ ነጽሐ ወዘተ . . . ናቸው፡፡

4. አእመረ --- አወቀ	5. ባረከ --- ባረከ
የአምር ---- ያውቃል	ይባርክ --- ይባርካል
ያእምር ---- ያውቅ ዘንድ	ይባርክ --- ይባርክ ዘንድ
ያእምር --- ይወቅ	ይባርክ --- ይባርክ
❖ አእምሮ / አእምሮት/ --- ማወቅ	* ባርኮ / ባርኮት/ --- መባረክ
አእማሪ --- ያወቀ	ባራኪ ---- የባረከ
አእማርያን --- ያወቁ /ወ/	ባራክያን --- የባረኩ
አእማሪት --- ያወቀች	ባራኪት ---- የባረከች
አእማርያት --- ያወቁ /ሴ/	ባራክያት --- የባረኩ /ሴ/
እሙር --- የታወቀ	ቡሩክ --- የተባረከ
አእማሪ --- አዋቂ	ባራኪ ---- የሚባርክ
ማእምር ---- የሚያውቅ	ቡራኬ ----ቡራኬ
አእምሮ --- እውቀት	በረከት --- በረከት

❖ አእመረን የሚመስሉ፣ አጥረየ፣ አመንተወ፣ አመክነየ፣ አመድበለና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

❖ እንደ ባረከ የሚረቡ ማህረከ፣ ዓመወ፣ ሳቀየ፣ ወዘተ . . . የመሳሰሉት ናቸው፡፡

6. ሤመ ---ሾመ

ይሠይም ---ይሾማል

ይሢም --- ይሾም ዘንድ

ይሢም ---- ያሹም

❖ ሠይም / ሠይሞት/ --- መሾም

ሠያሚ --- የሾመ

ሠያምያን --- የሾሙ

ሠያሚት --- የሾመች

ሠያምያት --- የሾሙ /ሴ/

ሥዩም ---- የተሾመ

ሠያሚ ----ሿሚ

ሢመት --- ሹመት

❖ *ሤመን* የሚመስሉ ጌሰ፣ ዜነወ የመሳሰሉት ናቸው፡፡

❖ *ብህለን* የሚመስሉ ጥቂቶቹ ውህዘ፣ ሥህወ፣ ጥዕየ ናቸው፡፡

7. ብህለ --- አለ

ይብህል --- ይላል

ይብሃል --- ይል ዘንድ

ይብሃል ---- ይበል

* ብሂል/ ብሂሎት/----ማለት

ባህሊ---- ያለ

ባህልያን --- ያሉ

ባህሊት --- ያለች

ባህሊያት --- ያሉ /ሴ/

ብሁል --- የተባለ

ባሃሊ ---- የሚል

ባህል --- አባባል

8. ቆመ --- ቆመ

ይቀውም --- ይቆማል

ይቁም ----- ይቆም ዘንድ

ይቁም --- ይቁም

❖ ቀዊም/ ቀዊሞት/ --- መቆም

ቀዋሚ ---- የሚቆም

ቀዋምያን ---- የሚቆሙ

ቀዋሚት ----- የምትቆም

ቀዋምያት ---- የሚቆሙ /ሴ/

ቅውም --- የሚቆም

ቀዋሚ ---- ቋሚ

ቂመት ---- ቁመት

❖ ቆመን የሚመስል ሖረ፣ ሞርቅሐ / ላጠ/ ወዘተ . . . ናቸው፡፡

<u>ማስታወሻ</u>፣ የቆሙ፣ የቆመች፣ ያመሰገኑ፣ ያመሰገነች የምንለው ግሡ በቀዳማይ / በሃላፊ/ ስለረባ እና ቅጽሎች እንደመሆናቸው ሁሉ “ የ” የሚለውን ፊደል ለማመልከት ነው እንጂ ምን ጊዜም ለሃላፊ ወይም ለትንቢት ተብሎ ቅጽልን መከፋፈል አይደለም፡፡ ዘቆመት ስንልም ትርጉሙ ቀዋሚ ከሚለው ጋር አንድ ነው፡፡ የቆመች፣ ቋሚ ማለት ነውና፡፡

6.2 ሕገ ወጥ አካሄድ ያላቸው ግሶች፡፡ (Irregular Verbs)

<u>ቀዳማይ</u>	<u>ካልአይ</u>	<u>ዘንድ</u>	<u>ትእዛዝ</u>
ወሀበ / ሰጠ/	ይውህብ፣ ይሁብ	የሀብ	የሀብ
ክህለ / ቻለ/	ይክል / ይክህል/	ይክህል	ይክህል
ብህለ/ አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ይቤ / አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ርእየ / አየ/	ይርኢ	ይርአይ	ይርኢ / ይርእዩ/
ወድቀ / ወደቀ/	ይወድቅ	ይደቅ	ይደቅ

❖ ድርጊቱ በመካሄድ ላለ (Continuous)ነገር መጠቀም የምንችለው በካልአይ ነው

<u>ምሳሌ</u>፣ ይመጽእ ውእቱ

እንዘ ይመጽእ ውእቱ (እየመጣ ነው ሊመጣ ነው)

7. **አገባቦች (Prepositions and Conjunctions)**

1. <u>አቢይ አገባብ</u>፣ አገባቦች ማለት ብቻቸውን ሊነበቡ የማይችሉ መስተዋድዶች ናቸው፡፡ እነዚህም እስመ፣ አምጣነ፣ አኮኑ / Since, because, for/

እመ / ቢሆንም/፣ እስከ፣ እንዘ/ ሲ፣ስ/ አመ/ ጊዜ/ ሶበ/ ጊዜ/

አንተ፣ ዘ፣ እለ /የ/ ወ/እና/ የመሳሰሉት ናቸው፡፡

2.<u>ደቂቅ አገባብ</u>

ውስተ / ውስጥ/፣ ምስለ /ጋር/ ዓዲ /ገና/፣ እንከ / ከንግዲህ/

3. **<u>ንዑስ አገባብ</u>፣ እም /ን/፣ በ፣ ለ፣ ን**

7.1 ግስ ላይ የሚያርÕ አገባቦች / ተስማሚ ቃላት/

ሀ. ከቀዳማይና ከካልአይ አንቀጽ ላይ ብቻ የሚያርፉ አገባቦች

<u>ምሳሌ</u> ሶበ፣ አመ፣ ጊዜ

ሶበ፣ ሰዓተ፣ ዕለት --- ጊዜ

እምጣነ፣ አኮኑ፣ እስመ --- እና፣ ስለ

እንዘ

እመ

ዘ፣ እንተ

አምሳለ

ህየንተ

አርአያ

መጠነ

ከመ

ኀበ፣ መንግለ

ሶበ ተሰቅለ ክርስቶስ ጸልመ ፀሐይ --- ክርስቶስ በተሰቀለ ጊዜ ፀሐይ ጨለመ፡፡

ይወድቅ ይትነሳእ

ዛቲ ብእሲት እንተ ወለደት ወልደ እኅትየ ይእቲ

/ያቺ ወንድ ልጅ የወለደች ሴት እህቴ ናት/

አበው እለ መሀሩ ሃይማኖት ቅዱሳን ውእቶሙ

ተነበዩ ነቢያት ከመ ይትወለድ ክርስቶስ -- ነቢያት ክርስቶስ እንዲወለድ ትንቢት ተናገሩ

አመ ይመጽእ ክርስቶስ በግርማ መንግስቱ ትርዕድ ምድር

ህየንተ ክብረ ጴጥሮስ ከብረ ጳውሎስ

ርእዩ መጠነ ገብረ ላቲ ተአምረ

ውእቱ ይስሐቅ እንዘ ትበኪ እህቱ

ያነግሀ እንዘ ኢይነውም

እፎ ታነብብ እንዘ ኢትሜሀር

እፎኑ ይከውን ሊተ ዝንቱ እንዘ ኢየአምር ብእሴ

ኖመ ወልድየ አምጣነ ደክመ

ሰብሐ አቡየ ፈጥሪሁ አኮኑ ሰምዐ ጸሎቶ

ጸልመ ፀሐይ ሶበ ክርስቶስ ተሰቅለ

ጸልመ ፀሐይ አመ ክርስቶስ ተሰቅለ

ይትፌስሑ ጻድቃን አመ ክርስቶስ ይመጽእ

ተሐዝን እም አመ ወልዳ ይመውት

ዛቲ ብእሲት እንተ ወልደት ወልደ እኅትየ ይእቲ

አበው እለ ሃይማኖተ መሀሩ ቅዱሳን ውእቶሙ

አበው እለ በሌሊት ይተግሁ ይነውሙ በመዓልት

ርኢኩ ብእሴ እንዘ በጾም ይበልዕ

ውእቱ ይስሐቅ እንዘ እኅቱ ትበኪ

ከዘንድ አንቀጽ ላይ የሚያርÕ አገባቦች እና ሌሎችም ከነዝርዝራቸው

<u>ምሳሌ</u>

ከመ --- እንደ፣ ል፣ ዘንድ/ ከዘንድ አንቀጽ ጋር/

እምቅድመ / አፍራሽ/ ሳ/ ሳይመጣ፣ ሳይሄድ፣. . . /

እንበለ / አፍራሽ/ ሳ/ ሳይመጣ፣ ሳይሄድ

ሖረ ኀበ አሕዛብ ከመይንግር ምሕረቶ ለእግዚአብሔር አምላክነ

1. የእግዚአብሔርን ምሕረት እንዲነግር
2. የእግዚአብሔርን ምሕረት ሊነግር
3. የእግዚአብሔርን ምሕረት ይነግር ዘንድ

ጸልዩ ኀቤሁ ከመትረክቡ ዘትፈቅዱ

መኑ ውእቱ እግዚእ ከመ ንእመን ቦቱ

እምቅድመ ይትወለድ አብረሃም ሀሎኩ አነ

ነበረት ዘመናት ብዙኃት እንበለ ታእምር ረኀበ

አገባቦችን በመዘርዘር መጠቀም ይቻላል

1. እም-- ከ፣ እመኔየ---በኔ፣እምኔክሙ------ከእናንተ፣ እምኔሆሙ------ከእነሱ
2. ምሥለ --- ጋር፣ ምስሌየ----ከኔ ጋር ፣ ምስሌክሙ-----ከእናንተ ጋር፣ ምሥሌሆሙ------ ከነሡ ጋር
3. በእንተ-- ስለ፣ በእንቲአየ----ስለእኔ፣ በእንቲአክሙ-----ስለናንተ፣ በእንቲአሆሙ--- ስለእነሱ

4. ህየንተ --- ፈንታ / ስለ/፣ ህየንቴየ / ስለኔ ፈንታ/፣ ህየንቴክሙ / ስለ እናንተ/፣
ህየንቲአሆሙ / ስለእነሱ/

የሌሎች ተስማሚ ቃላት ትርጉማቸው

ወ --- እና

ወ --- ከግሡ ጋር የሚገባበት ጊዜ አለው።ምሳሌ ወሖረ፤ነገር ግን ግሡን ይለውጠዋል ማለት አይደለም።

ወ --- ም

ወ --- በሁለት ግሦች መሃል ሲገባ የነገሩን አወንታዊነት ይጠብቃል ወይም ያጎለብታል።

<u>ምሳሌ</u>፡ ተሰብአ ወተሠገወ / ተሠብአ ማለት ሰው ሆነ/
/ ተሠገወ ማለት ሰው ሆነ/

ሂ --- ም/ አና

ኒ --- ትራስ ማለት የንባቡን ቃና ላለማበላሸት ምሳሌ ውእቱኒ

ኬ -- ውእቱኬ

ነገር ግን እንደ " ም" ሊሆኑ ይችላሉ።

አይ፣ ምንት፣ ሚ፣ ኦ -- በምን	ብሂል --- ማለት
ምንታት / አያት/ --- ምኖች	በ --- በ
አይ --- ማናቸው	ለ -- ን ፣የ
አያት --- ማናቸው	መ፣ ሂ፣ ኒ -- ም
አይቴ --- ወዴት	ዮም ---- ዛሬ
ማእዜ --- መቼ	ወትረ/ ዘልፈ/ -- ሁል ጊዜ
እፎ --- እንዴት	ዝየ --- በዚህ፣ በዚያ
በእፎ ---- ለምን	ህየ --- በዚህ፣ በዚያ
አሌ፣ አ፣ ወይ -- ወየ	ናሁ፣ ነዋ-- እነሆ
ባሕቱ -- ነገር ግን	
ነየ -- እነሆኝ	
እመ፣ አመ--- ወይም	እስኩ -- እስኪ
እንጋ / እንዳኢ/ -- እንጃ	
ዕንቋዕ፣ ጥቀ --- ስንኳ	አመ፣ አሜን፣ አሜን -- አሜን

ሰ፣ ሳ፣ ስ --- ማ	ነዓ --- ና
ንስቲት፣ሕዳጥ፣ሕቀ ---ትንሽ	ሀብ፣ ህንባ -- እንካ
ጥቀ --- እጅግ	አንቢ ---- እምቢ
ፅሚተ --- ቀስ ብሎ	አንቋዕ --- እሰይ፣ አበጀ
ቅድም --- ፊት	ኩሉ --- ሁሉ
እንዘ ---- እየ፣ ሰ፣ ሳ፣ ስ	እመ -- ለ፣ ባ፣ ብ
ዳዕሙ----አሳ፣	እንበለ --- ያለ፣ ሳይቀር
ባሕቱ -- እንጂ፣ ነገር ግን	

ዘ፣ እንተ፣ እለ፣ ለ የተባሉት እነዚህ አገባቦች ዘርፍ አያያዥ ይባላሉ፡፡ ከ " ለ" ውጭ ያሉት ሦስቱ ዘርፍ ደፊ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ የዘርፍ ደፊም ሆነ የዘርፍ አያያዥ ዓላማ " የ" የሚል ትርጉምን ለማምጣት ነው፡፡

<u>ምሳሌ</u>፡-

በ " ለ" ሲገኝ	በ " ዘ" ሲገኝ	በተናባቢ ሲገኝ
ወልዳ ለማርያም	ወልድ ዘማርያም	ወልደ ማርያም
(የማርያም ልጅ)		

- በተናባቢ ጊዜ የተናባቢው መሪ የሚሆነው ቃል መድረሻው ሳድስ እንደሆነ / ወልድ/ ሳድሱ ወደ ግእዝ ይለወጣል፡፡ ይህ ሕግ ከተሳቢ ህግ የለየው ተሳቢው የሚጎላ ድምፅ ሲኖረው የተናባቢው መሪ የሚነሳ ድምፅ የሌለው በመሆኑ ነው፡፡ የተናባቢው መሪና ዘርፍ እንደ አንድ ቃል አብረው መነበብ አለባቸው በተናባቢ ጊዜ ዘርÕ ምንም ለውጥ አይደርስበትም፡፡

1. አብረሃም ብእሴ እግዚአብሔር ውእቱ
   መኑ ውእቱ ጸሐፊ ትእዛዝ ዘንጉሥ
2. ሕግ - በተናባቢ ጊዜ የተናባቢው መሪ የሚሆነው ቃል መድረሻው ሣልስ እንደሆነ / ብእሲ፣ጸሐፊ፣ ወራሲ፣ ቀታሊ፣ ሰባኪ ወዘተ/
3. ሕግ - ሌሎች ቃላት የተናባቢ መሪ ሲሆኑ ምንም ዓይነት ለውጥ አይደርስባቸውም፡፡

<u>*አናባቢ*</u>

ደብተራ ዘኦሪት ደብተራ ኦሪት

ሠረገላ ዘኤልያስ	ሠረገላ ኤልያስ
ዝማሬ ዘመላእክት	ዝማሬ መላእክት
ውዳሴ ዘማርያም	ውዳሴ ማርያም
ዶርሆ ዘመስተገብር	ዶርሆ መስተገብር
ከበሮ ዘማኅሌት	ከበሮ ማኅሌት

<u>ዘርፍ አያያዥ</u>	<u>ዘርፍ ደፊ</u>
ወልድ ዘዮሐንስ	ዘዮሐንስ ወልድ ትጉህ ውእቱ
ቤት ዘአቡየ ዐቢይ ውእቱ	ዘአቡየ ቤት ዐቢይ ውእቱ

ዘርፍ አያያዦች በስም ላይ

<u>ምሳሌ</u>፣ ወልድ ዘአቡነ እኁነ ውእቱ

እም እንተ ያዕቆብ

አኃት እለ ዚአየ ሠናይት አማንቱ

አኃት እለ የሁዳ የሐውራ ውሰተ ቤተ ምኩራብ

አኃው ዘ ዮሴፍ ፈያታውያን ውእቶሙ

ግስ ላይ

❖ ተባእታይ ነጠላ

/ በዚህ ጊዜ ጾታና ቁጥሩ እንደላይኛው ይጠብቃል / አገባቦቹ ዘ፣ እንተ፣ እለ የሚያርÕበት ግስ ግን ሁል ጊዜም ቀዳማይ አንቀጽ ወይም ካልአይ አንቀጽ መሆን አለበት፤ ሌሎች አንቀጾች ላይም አያርÕም።/

ወልድ ዘ፣ ወልድ ዘመጽአ፣ ወልድ ዘሞተ፣ ወልድ ዘይመጽእ፣ ወልድ ዘይመውት

ቤት ዘ፣ ቤት ዘተሐንጸ፣ ቤት ዘይትሐደስ

አብ ዘ፣ አብ ዘመሀረ ወንጌል፣ አብ ዘይዴሉ

እኁ ዘ፣ እኁ ዘ ያፈቅር እኁሆ፣ እኁ ዘይሜህር

❖ አነስታይ ነጠላ

ወለት 1. እንተ፣ ወለት እንተ ፈርሀት፣ ወለት እንተ ትሥሐቅ

2.ዘ፣ ወለት ዘፈርሀት፣ ወለት ዘትሥሕቅ

አዋልድ 1. እለ፣ አዋልድ እለ ይዘፍና፣ አዋልድ እለይሠንያ

ዘ፣ አዋልድ ዘይዘፍራ፣ አዋልድ ዘይገብራ

<u>*ማስታወሻ*</u> *ሀ.* " ዘ" የምንጠቀመው ለነጠላና ለብዙ ቁጥር ሲሆን፣ " እንተ" ግን ለነጠላ ቁጥር እንጂ ለብዙ አንጠቀምበትም። " እለ" ደግሞ ለነጠላ ቁጥር አይሆንም።

ለ. " ለ" ብዙ ጊዜ የሚያገለግለው በተጠቃሽነት ነው።

<u>ምሳሌ</u>፣ ቤታ ለሰሎሜ

ወልዱ ለአዳም

- ዘ -- ውእቱ

<u>ምሳሌ</u> ዘመጽአ --- የመጣ ተብሎ ይተረጎማል። ስለዚህ ዘ ማሰሪያ ሊሆን ይችላል ማለት ነው።

8. **<u>ተውሳከ ግስ (Adverb)</u>**

ተውሳከ ግስ ማለት ግስን የሚያጎለምስ ማለት ነው። ለምሳሌ በእንግሊዝኛው **I came <u>yesterday.</u> I will come <u>tomorrow</u>** የተሠመረባቸው ቃላት ተውሳክ ግሶች ናቸው። በግእዙ ትማልም/ ትናንት/ ፣ጌሰም/ ነገ/ እና ዘልፈ፣ ወትረ፣ዮም ተውሳከ ግሶች ናቸው።

<u>ምሳሌ</u> አነ እመጽእ ጌሰም

አንተ ትገይስ ወትረ ኀበ ቤተክርስቲያን

በግእዝ ቋንቋ ሳድስ የሆኑትን ቃላት በመለወጥ በ፣ወደ፣ከ የሚሉትን ቃላት ማምጣት ይቻላል።

<u>ምሳሌ</u>

ዐርገ ሰማየ	ወደ ሰማይ አረገ	ዐርገ ውስተ ሰማይ
ወሖረ ብሔረ	ወደ ሀገር ሄደ	ወሖረ ኀበ ብሔሩ
ሖረት ብሔረ ርኁቀ	ወደ እሩቅ ሀገር ሄደች	ወሖረት ኀበ ብሔር ርኁቅ

<u>ማስታወሻ</u>

አንድ ቃል ከተለወጠ ከጎኑ ያለው ተስማሚው ቃል ይለወጣል።

ስለዚህ የመጨረሻ ፊደሎችን በመቀየር ወደ፣ በ፣ ከ የሚል ትርጉም ልናመጣ እንችላለን ማለት ነው።

<u>ምሳሌ</u> ሖረ ሀገረ-----ወደ ሀገር ሔደ

ሖረ ኀበ ሀገር

❖ ካዕብንም ወደ ሳብዕ በመቀየር ወደ የሚል ቃል ማምጣት እንችላለን፡፡

<u>ምሳሌ</u> ቤቱ፣ ቤቶ፣ ወሖረ ቤቶ፣ ወደ ቤቱ ሄደ፡፡

ስለዚህ የሚከተሉትን በደንብ ለመገንዘብ እንሞክር፡፡

ወአንዙ ኪያሁ ይእተ ሰዓተ ------ ወአንዙ ኪያሁ በይእቲ ሰዓት

ይገብር ግብሮ መዓልተ ወሌሊተ ---- ይገብር ግብሮ በመዓልት ወበሌሊት

ጸሊ ኀበ አቡከ ሰማያዊ ኀቡአ ---- ጸሊ ኀበ አቡከ ሰማያዊ በኀቡእ

ውእቱ ሖረ ቤቶ ------ ውእቱ ሖረ ኀበ ቤቱ

ወእንዘ ይነብር ዐውደ ---- ወእንዘ ይነብር በዐውድ

9. አሉታ

በግእዝ ቋንቋ አነጋገር አፍራሽ የሚሆኑ ፊደሎች አልቦ፣ ኢ፣ አኮ፣ ሐሰ፣ ናቸው፡፡ አልቦ /" N0" ለሚለው የእንግሊዝኛ ቃል ተመሳሳይ ነው/ ትርጉሙም የለም ማለት ነው፡፡

ቦ -- አለ፤አልቦ -- የለም

<u>ምሳሌ</u> ሀ. አልቦ ዘመድ በጊዜ መከራ --- በመከራ ጊዜ ዘመድ የለም

ለ. አልቦ ብእሲ ዘይታመን በዘመንነ ---- በዘመናችን የሚታመን ሰው የለም

ሐ. ለእሉ ነዳያን አልቦሙ ዘመድ --- ለነዚያ ድሆች ዘመድ የላቸውም

መ. ርኅቡ ሕጻናት ወአልቦ ዘይበልዑ --- ህፃናት ተራቡ የሚበሉትም የለም

ሠ. አልብየ ዘመድ ዘ እንበለ እግዚአብሔር --- ያለ እግዚአብሔር ዘመድ የለኝም

ረ. አልባቲ ውሉድ ለዛቲ ብእሲት --- ለዚች ሴት ልጆች የሏትም

ኢ / አሉታ/

ሀ. ኢተመየጠ አቡየ እም ዘሖረ --- አባቴ ከሔደ አልተመለሰም

ለ. ዘሕሙም ብእሲ ኢበልዐ እክለ ወኢሰትየ --- የታመመው ሰው እህል አልበላም፤አልጠጣም

ሐ. ዕቡይ ገብር ኢይምጻእ ኀቤየ

መ. ገበርኩ ዘንተ በኢያእምሮ

ሠ. ኢታፍቅሩ ወርቀ ወ ኢብሩረ ሰብአ ዓለም

ረ. ኢመላክ ወኢነቢይ በሳማናዊት ዘመን

አኮ ሀ. አኮ አነ ዘገበርኩ ዘንተ ግብረ

ለ. አኮ ፍቁርየ ሰይጣን አላ ፀርየ

ሐ. ዝንቱ ረድእ አኮ ትጉህ

መ. አኮ ነቢይ ዘወረደ እምሰማይ አላ ወልደ አብ

<u>ምልማድ / መልመጃ/</u>

በአወንታ የተፃፉትን ዐረፍተ ነገሮች ወደ አፍራሽ ለውጥ

ሀ. ቦ ሰላም በዘመንነ

ለ. ቦ ኤልያስ ሕይወት ዘያስትፌስሕ

ሐ. ቦ ደቂቅ ለእምየ

ወደ ግእዝ መልስ / ወልጥ / ሚጥ/ ኀበ ልሳነ ግእዝ/

1. ብዙ በመሄድ ደከምኩ
2. አጆቼን ለጸሎት ወደ አንተ እዘረጋለሁ
3. ወደ አንተ በጮኹ ጊዜ ስማ
4. ይህን ያህል የምታስብለት ማን ነው
5. እግዚአብሔር ከእኔ ጋር ከሆነ ችግር የለም
6. ድንግል ከግብፅ ተመለሰች

ወደ አማርኛ መልስ / ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሀራ/

1. ወለደቶ ማርያም እንዘ ድንግል ይእቲ
2. ወአጽገቦሙ እምበረከቱ ለርኁባን
3. ስብሐት ለመስቀለ እግዚእነ ኢየሱስ ክርስቶስ
4. ኀደረ ላዕሌኪ ለመድኃኒተ ዚአነ

አገባቦችን እየተጠቀምክ በእነዚህ አማካኝነት ዐረፍተ ነገር ሥራ / ግበር ዐረፍተ ነገር/

ሐለየ/ አሰበ/	ረገመ / ረገመ/
ምሴት / ምሽት/	ተወከለ / ታመነ/
ረድአ / ረዳ	ነዳይ / ደሀ/
በከየ / አለቀሰ/	ባዕል / ሀብታም/
ተለወ / ተከተለ/	ንዋይ / ገንዘብ/
ክሳድ/ አንገት/	ከልብ / ውሻ/
እዝን / ጆሮ/	አጥረየ / ገዛ/

ስን / ጥርስ/	ጌሠ/ ገሠገሠ/
ንዋም / እንቅልፍ/	ደቂቅ / ሕፃን ልጅ/
ሰከበ/ ተኛ/	ገነየ / አመሠገነ/
ሰዐመ/ ሳመ/	ቦ / አለ/
እለ/ እነ/	ዲበ /ላይ/
ህየ / እዚያ/	ወድቀ / ወደቀ/
ዝየ/ በዚህ/	ጥቀ/ በጣም/
ምስያጥ / ገበያ/	ገብዐ/ገባ/

ሓራ / ወታደር፣ ጭፍራ፣ / ነጠላ፣ ብዙ/

በቅንፍ ውስጥ ያለውን ግስ በቀዳማይ፣ በካልአይ፣ በዘንድ አንቀጽ በሚገባው ሁሉ አስተካክለውና ትርጉም ስጥ/ ስጭ/ ሀብ ትርጓሜሆሙ ለእሉ አናቅፅ/

ምሳሌ፣ ከመ / ቀደሰ/ 1. ከመ ቀደሰ -- እንዳመሰገነ

2.ከመ ይቄድስ --- እንደሚያመሰግን

3. ከመ ይቀድስ ---- ያመሰግን ዘንድ፣ቢያመሰግን፣እንዲያመሰግን

ከመ/ተሰቅለ/	ሶበ / ተሰቅለ/
አመ / ሰምዐት/	አምጣነ / ገብረ/
ሶበ / መጽአ/	አምጣነ/ አክብርክሙ/
እምቅድመ/ ተወልዳ/	እስመ/ ፈፀምከ/
ከመ/አእመርነ/	እስመ / ሰማዕነ/
እንበለ/ በላእነ/	እንተ / አፍቀረ/
እንበለ / ሰምዐት/	እለ / ጸለዩ/
ዘ/ ተቀብረ/	እለ / ዜነዋ/
እንዘ/በላዕከ/	እመ/ ነበርኪ/
ከመ / አመንኪ/	አመ/ ገበርክን/

ለሚከተሉት ግሶች በካልአይ እና በትዕዛዝ አስቀምጥ / አንብር ለእሉ አናቅጽ በካልአይ ወበትዕዛዝ/

1. ነበረ	3. ነጸረ	5. ሖረ	7. ምዕዘ
2. ሰብሐ	4. ተንበለ	6. ዜነወ	8. ወድቀ

ንግግር

ሰላም ለከ ወልድየ	እግዚአብሔር ይሴባሕ ወሰላም ለከ አቡየ
ሰላም ላንተ ይሁን ልጄ	እግዚአብሔር ይመስገን ላንተም ሰላም አባቴ
አብያዊከ፣ ሰብአ ቤትከ ዳኅና ውእቶሙ	እወ አቡየ ሎቱ ስብሐት
ጓደኞችህ፣ ቤተሰቦችህ ደህና ናቸው	አወ አባቴ ለእርሱ ምስጋና
መጽሐፈ ጸሎት ብከ	በአማን
የጸሎት መጽሐፍ አለህ	በእውነት
ልሳነ ግእዝ እፎ ውእቱ	ቀሊል ውእቱ
የግእዝ ቋንቋ እንዴት ነው	ቀላል ነው
ናሁ ትትናገር ጥቀ	ንስቲት ንስቲት
አሁን በጣም ትናገራለህ	ትንሽ፣ትንሽ
ባሕቱ ምንት ይገብር ለከ	ይትሔደስ መንፈስየ አመ ሰማእኩ በእዝንየ ልሳነ ግእዝ
ነገር ግን ምን ያደርግልሀል	የግእዝ ቋንቋ በሰማሁ ጊዜ መንፈሴ ይታደሳል

እንከሰ ኩሉ ሰብእ እመይትናገር ሠናይ ውእቱ	ተስፋየ ውእቱ
እንግዲስ ሁሉ ሰው ቢናገረው ጥሩ ነው	ተስፋየ ነው
ናሁ እለመኑ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ	ብዙኅን ውእቶሙ አኮ አነ ባሕቲትየ
አሁን እነማን የግእዝ ቋንቋን ይናገራሉ	ብዙዎች ናቸው እኔ ብቻ አይደለሁም
ምንት ትቤ አንተ እንዘ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ	ፍስሐ ፈድፈደ ሊተ
ግእዝ ሲናገሩ አንተ ምን ትላለህ	ደስታ በዛልኝ
ማዕዜ ውእቱ ዘወጠኑ ለምሂር	በዝንቱ አመት
መቼ ነው ለመማር የጀመሩ	በዚህ አመት
እግዚአብሔር ያርእየነ ለፍሬሁ	አሜን ለይኩን
እግዚአብሔር ፍሬውን ያሳየን	አሜን ይሁንልን

አገናዛቢ አጸፋዎችና (Possessives) ስሞች

አገናዛቢ አጸፋዎች በስም መድረሻ እያረፉ ስሙ የሚመለከተው ነገር ለማን እንደሆነ የሚያሳዩ ናቸው። ምሳሌ፡- እናቴ፣ እናትህ፣ እናቱ፣ እናቷ . . .

በዓረፍተ ነገር፡-

ማርያም ድንግል አምነ ይእቲ
ወልድኪ አድኅነ ዓለመ
አይቴ ተሰቅለ ወልዳ
ወልድየ ትጉህ ውእቱ

በቃላት እም፣ ጸሎት እና ቅዳሴ የሚባሉት ስሞች እንዴት እንደሚለወጡ ተመልከት፡፡

አነ	እምየ/ እናቴ/	ጸሎትየ	ቅዳሴየ
አንተ	እምከ	ጸሎትከ	ቅዳሴከ
አንቲ	እምኪ	ጸሎትኪ	ቅዳሴኪ
ውእቱ	እሙ	ጸሎቱ	ቅዳሴሁ
ይእቲ	እማ	ጸሎታ	ቅዳሴሃ
አንትሙ	እምክሙ	ጸሎትክሙ	ቅዳሴክሙ
ንሕነ	እምነ	ጸሎትነ	ቅዳሴነ
አንትን	እምክን	ጸሎትክን	ቅዳሴክን
ውእቶሙ	እሞሙ	ጸሎቶሙ	ቅዳሴሆሙ
ውእቶን	እሞን	ጸሎቶን	ቅዳሴሆን

<u>ማስታወሻ</u>

የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ካልሆነ ሁ፣ ሃ ይላል፡፡ ቅዳሴሁ፣ ቅዳሴሃ እንዲል፡፡
የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ከሆነ ፊደሉን ለጊዜው መቀየር ነው " ጸሎቱ፣ ጸሎታ

- እንዲህ የሚሆነው ግን በስም ብቻ ነው፡፡ በመስተዋድዶች ላይሆን ይችላል፡፡

አገባባች/ መስተዋድዶች/ እንዴት እንደሚለወጡ፣ ኀበ = ወደ፤ ዲበ = ላይ . . .

ኀቤየ/ ወደእኔ/	ላዕሌየ/ በላይ/	ከማየ/ እንደኔ/	ታህቴየ
ኀቤከ	ላዕሌከ	ከማከ	ታህቴከ
ኀቤኪ	ላዕሌኪ	ከማኪ	ታህቴኪ
ኀቤሁ	ላዕሌሁ	ከማሁ	ታህቴሁ
ኀቤሃ	ላዕሌሃ	ከማሃ	ታህቴሃ
ኀቤነ	ላዕሌነ	ከማነ	ታህቴነ

ኀቤክሙ	ላዕሌክሙ	ከማክሙ	ታሁቴክሙ
ኀቤክን	ላዕሌክን	ከማክን	ታሁቴክን
ኀቤሆሙ	ላዕሌሆሙ	ከማሆሙ	ታሁቴሆሙ
ኀቤሆን	ላዕሌሆን	ከማሆን	ታሁቴሆን

10.1 አገናዛቢ ተውላጠ ስሞች

/ የኔ፣ ያንተ፣ ያንቺ፣ የናንተ . . . /

1. ዚአየ/ እኔ/፣ የኔ፣ የኔው
2. እንቲአየ / እኔ/፣ የኔ፣ የኔዋ፣ የኔይቱ
3. እሊአየ / እኔ/ ፣ የኔ፣ የኔዎቹ

አነ	ዚአየ	እንቲአየ	እሊአየ
አንተ	ዚአከ	እንቲአከ	እሊአከ
አንቲ	ዚአኪ	እንቲአኪ	እሊአኪ
ውእቱ	ዚአሁ	እንቲአሁ	እሊአሁ
ይእቲ	ዚአሃ	እንቲአሃ	እሊአሃ
ንሕነ	ዚአነ	እንቲአነ	እሊአነ
አንትሙ	ዚአክሙ	እንቲአክሙ	እሊአክሙ
አንትን	ዚአክን	እንቲአክን	እሊአክን
ውእቶሙ	ዚአሆሙ	እንቲአሆሙ	እሊአሆሙ
ውእቶን	ዚአሆን	እንቲአሆን	እሊአሆን

ምሳሌ 1፡- በተናባቢ

- እመዚአየ፣ የእኔ እናት፣
- አበዚአክሙ፣ የእናንተ አባት

ምሳሌ 2፡- በ ዘ ሲያያዝ

- ሐመር ዘዚአነ፣ የእኛ መርከብ
- አበው ዘዚአነ አብርሃም ወይስሐቅ ውእቶሙ ፣ የእኛ አባቶች አብርሃምና ይስሐቅ ናቸው።

ማስታወሻ የዚአየ፣ እንቲአየ፣ እሊአየ ምንጫቸው ዘ፣ እንተ፣ እለ ከሚሉት ነው፡፡ ስለዚህ የአገናዛቢዎችን ሙያ ለመለየት ወደኋላ በመመለስ የዘ፣ እንተ፣ እለ ሙያቸው ምን እንደሆነ መለየት አለብን፡፡

" ዘ" ለብዙም፣ለነጠላም

" እለ" ለብዙ

" እንተ" ለነጠላ

ዘ፣ አለ፣ አንተ፣ = የ

10.2 የአንዳንድ አገናዛቢ አፀፋዎች ዝርዝር

ካልእ = ሌላ፣ ካልእከ / ሌላህ/ ካልእኪ የሌላሽን

ቀደምት =/የቀድሞ ሰዎች/፣ቀደምትክሙ / የቀድሞ ሰዎች የሆናችሁ እናንተ/

ክልኤ = ሁለት፣ ክልኤሆሙ / ሁለታቸው/፣ ክልኤነ / ሁለታችን / ክልኤክሙ / ሁለታችሁ/

በበይናት = (ከ ተ የበይን ቤቱ / በመካከል እርስ በርስ

በበይናት/ እርስበርሳችን / በበይናቲሆሙ / እርስ በርሳቸው/ በበይናቲክሙ / እርስ በርሳችሁ/

ኵሎ = ሁሉ፣ ኵሎሙ / ሁላችው/ / ኩልክሙ/ / ሁላችሁ/ ኩልነ / ሁላችን/

ባሕቲት = ብቻ፣ ባሕቲቶሙ / ብቻቸውን/ ፣ ባሕቲትየ / ብቻየን/፣ ባሐቲታ / ብቻዋን/

አመ = ጊዜ፣ አሜሃ / በዚህ ጊዜ፣ በዚያ፣ ጊዜ፣ ወዲያው/

ሶበ = ጊዜ፣ ሶቤሃ / በዚህ ጊዜ፣ በዚያ ጊዜ፣ ወዲያው/

ጊዜ =ጊዜ፣ ጊዜሃ / በዚህ ጊዜ በዚያ ጊዜ ወዲያው/

ምሳሌ

ዘትፈቅድ ለርእስከ ግበር ለካልእከ = ለራስህ የምትፈልገው ለሌላው አድርግ፡፡

ሰማእክሙ ዘተብህለ ለቀደምትክሙ / ተብህለ = ተባለ/

ቀደምትክሙ ሰገዱ ለእግዚአብሔር አምላኮሙ

ክልኤሆሙ ሖሩ ወብልዑ ኅብስተክሙ

ተፋቀሩ በበይናቲክሙ

ተማከርነ በበይናቲነ

ተሰአሉ በበይናቲሆሙ / ተሰአለ፣ ተጠያየቀ/

ኵልነ አግብርተ እግዚአብሔር ንሕነ

መጽኡ ኵሎሙ ወሰአሉ በእንተ ንጉሦሙ

ሑሩ ኵልክሙ ኀበ ቤትክሙ ለክሙ

ኵሎሙ ነቢያት አስከ ዮሐንስ ተንበዮ

መጻእኩ እምብሔር ርኁቅ ባሕቲትየ

ዝንቱ ብእሲ ነበረ ውስተ ቤቱ ለባሕቲቱ

ዘበልዐ ባሕቲቶ ይመውት ባሕቲቶ

<u>የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር እንደ አገናዛቢ ሲያገለግል</u>

ቀቲል/ ቀቲሎት/ --መግደል	ቀቲልየ = መግደሌ	ቀቲልክሙ = መግደላችሁ
ቀተለ = ገደለ	ቀቲሎትየ = መግደሌ	ቀቲሎትክሙ = መግደላችሁ
ቀደሰ = አመሰገነ	ቀድሶየ = ምስጋናየ	ቀደሶክሙ = ማመስገናችሁ
ገቢር/ ገቢሮት/ =መሥራት	ቀድሶትየ = ምስጋናየ	ቀድሶትክሙ = ማመስገናችሁ
ገብረ = ሥራ	ገቢርየ = ሥራየ	ገቢርክሙ = ሥራችሁ
	ገቢሮትየ = ሥራየ	ገቢሮትክሙ = ሥራችሁ

10.3 ተጠቃሽ ተውላጠ ሥም

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>
ሊተ = የእኔ ፣ ለእኔ ፣ ልኝ	ለነ = ለእኛ
ለከ = ላንተ፣ ልህ	ለክሙ = ለእናንተ ላቹሁ
ለኪ = ላንቺ፣ ልሽ	ለክን = ለእናንተ / ለሴት/ ላቹሁ
ሎቱ/ሎ/ = ል፣እርሱ	ሎቶ/ሎቶሙ/ሎሙ = ለእነርሱ / ለሴት/
ብየ = በኔ፣ ብኝ፣ አለኝ	ብነ = በእኛ ብን አለን
ብከ = በአንተ፣ አለህ	ብክሙ = በእናንተ፣ ባችሁ ፣አላችሁ
ብኪ = በአንቺ አለሽ	ብክን= በእናንተ፣ ባችሁ አላቹሁ
ቦቱ/ ቦ/ = በት አለው ፣ በእርሱ	ቦኍ/ ቦቶሙ/ = አላቸው፣ አላችህ ባቸው/
ባቲ/ ባ/ = ባት	ቦን / ቦቶን/ = አላቸው፣ አላችህ፣ ባቸው
ላቲ= ለእርሷ	ሎሙ = ለእነርሱ / ለወንዶች/ ፣ባቸው

<u>ምሳሌ</u>

ፍታህ ሊተ ወተበቀል በቀልየ

ልበ ንፁሐ ፍጥር ሊተ

ሰላም ለከ ኦ ሚካኤል መልአከ አድኅኖ

ሰላም ለኪ እንዘ ንሰግድ ንብለኪ

ሎቱ ስብሐት

አምጽኡ ላቲ አምሐ ለድንግል

ብየ እግዚአብሔር ዘየዐቀበኒ

መጻእ ብየ ሞት አመ ነበርኩ በኃጢአት

ኦ ኅልያድ አይቴኑ ትበውእ እስመ በጽሐ ብከ ዳዊት

ብኪ ግርማ ራእይ ዘየዐቢ

ወተቀትለ ባቲ ወልዳ ለአዳም

ወተሰቅለ ባቲ ወልዳ ለማርያም

ተአገሠ ለነ ኩሎ ኃጢያተነ

ሰአሊ ለነ ቅድስት

ሰላም በክሙ

10.4 ቦ / አለ/ በመራሕያን ሲረባ/ Verb to have/

ብየ= አለኝ	ምሳሌ	ምንት ብየ ምስሌኪ	ካንቺ ጋር ምን አለኝ
ብከ= አለህ		ምንት ብከ ምስሌሃ	ከርሷ ጋር ምን አለህ
ብኪ = አለሽ		ምንት ብኪ ምስሌሃ	ከርሷ ጋር ምን አለሽ
ብነ = አለን		ምንት ብነ ምስሌክሙ	ከእናንተ ጋር ምን አለን
ብክሙ=አላችሁ		ምንት ብክሙ ምስሌሆሙ	ከእነርሱ/ ከሴቶች/ ጋር ምን አላችሁ
ብክን= አላችሁ / ለሴት/		ምንት ቦሙ ምስሌየ	ከእኔ ጋር ምን አላቸው
ቦሙ= አላቸው		ምንት ቦሙ ምስሌየ	ከእኔ ጋር ምን አላቸው
ቦን = አላቸው / ለሴት/		ምንት ቦን ምስሌኪ	ከአንቺ ጋር ምን አላቸው

ከላይ ለጠቀስናቸው አፍራሻቸው አል ነው፡፡ ለምሳሌ አልብየ = የለኝም

አልብከ = የለህም

አልብኪ = የለሽም

አልብነ = የለንም

አልቦ = የለንም፣ የሉም፣ የለም

ቦ = አለ ፣አለው

ዘቦ = ያለው

10.5 ባለቤት ተውላጠ ስም (Subjective Pronoun)

እግዚአብሔር ለሊሁ ፈጠረ ዓለመ / እግዚአብሔር እርሱ ራሱ ዓለምን ፈጠረ/

ለሊሁ አእምር

ለሊከ እግዚኦ ተአምር እበድየ

ለሊከ እግዚኦ ተአምር ጽእለትየ

ለሊከሰ ሕይወተ ተሐዩ

ለሊኪ አውሰብኪ

ለሊሃ ትበልዕ ኩሎ ዘትረክብ

ትአምሩ ለሊክሙ ኩሎ ነገር ዘኮነ በይሁዳ

ለሊሁሰ እግዚእ ኢየሱስ ኢያጥመቀ ዳእሙ አርዳኢሁ/ ዳእሙ -- እንጂ/

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>
ለሊሁ= እርሱ እራሱ / Himself/	ለሊሆሙ= እነርሱ እራሳቸው (Themselves)
ለሊሃ = እርሷ እራሷ (Herself)	ለሊሆን= እነርሱ / ለሴት/ (Themselves)
ለሊከ = አንተ እራስህ (Yourself)	ለሊክሙ= እናንተ እራሳችሁ (Yourselves)
ለሊኪ=አንቺ እራስሽ (Yourself)	ለሊክን= እናንተ እራሳችሁ /ለሴት/ (Yourselves)
ለሊየ / ለልየ = እኔ እራሴ/ (My self)	ለሊነ= እኛ እራሳችን (0urselves)

10.6 ተሳቢ ተውላጠ ስሞች (Objective Pronouns)

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>
ኪያየ= እኔን (Me)	ኪያነ= እኛን (Us)
ኪያከ = አንተን (You)	ኪያክሙ =እናንተን (You)
ኪያኪ = አንቺን (You)	ኪያክን =እናንተን (You) ለሴት
ኪያሁ= እሱን (Him)	ኪያሆሙ =እነርሱን (Them)
ኪያሃ = እሷን (Her)	ኪያሆን= እነርሱን (Them ለሴት/

<u>ምሳሌ</u>

ዘርእየ ኪያየ ርእየ አቡየ

መኑ ይጼውእ ኪያከ

ኪያከ ሰናይተ ዘፈጠረ እግዚአብሔር ይትባረክ

ቀድሱ ኪያሁ ወባርኩ ስሞ

አምላክነ አድኅነ ኪያነ እምሞት

ዘተወክፈ ኪያክሙ ተወክፈ ኪያየ

ፈኑ ኪያሆሙ ኀበ አሕዛብ

ርእየ ኪያክን ወተፈስሐ ብክን

→ ስለዚህ ተሳቢ ማለት " ን" የሚለውን ቃል ወይም ፊደል የሚያመጣ ማለት ነው፡፡

<u>የሚያበዙ ፊደላት</u>

አ፡-

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>	<u>የብዙ ብዙ</u>
ደብር	አድባር	አድባራት
ርእስ	አርእስት	

ከዚህ ላይ የቃላቱን መጨረሻ ሁለት ፊደላት ማስተዋል ነው፡፡ ብር፣ እስ / ሳድስ ናቸው፡፡/

ን፡- ሀ. ደራሲ + ያን = ደራስያን

ሠዓሊ + ያን = ሠዓልያን

ለ. ኢትዮጵያዊ +ያን = ኢትዮጵያውያን

ሐ. ቅዱስ = ቅዱሳን

ብፁዕ = ብፁዓን

መዘምር = መዘምራን

ከዚህ ላይ የቃላቱ የመጨረሻው ሁለት ፊደላት ራብዕና ሣልስ ናቸው፡፡ ራሲ፣ ዓሊ፣ እንደገና የመጨረሻዎቹ ሁለት ፊደላት ፁዕና ዱስ ይላል፡፡

ት፡- ኢትዮጵያዊት+ ያት - ኢትዮጵያውያት

ሰማይ = ሰማያት

ቅድስት = ቅዱሳት

ሠናይት = ሠናያት

❖ አሁንም ቢሆን የቃላቱን ሁኔታ ማስተዋል ነው፡፡

መ፡- ኩሉ -- ኩሎሙ ለሊሁ -- ለሊሆሙ እ፡- ኃጢአት -- ኃጣውእ

አንተ -- አንትሙ ለሊከ -- ለሊክሙ

ይ፡- መርዔት= መራዕይ   ል፡- ኪሩብ = ኪሩቤል

ሌሊት = ሌያልይ

ው፡- ዕፅ = ዕፀው

አብ = አበው

እድ = እደው

<u>የጸያፍ አበዛዝ ምሳሌ</u>

መምህራን፡ መምህራኖች

ደራሲያን ፡ ደራስያኖች

ቅዱሳን ፡ ቅዱሳኖች

ወልጥ ሀበ ልሳነ አምሀራ / ወደ አማርኛ ለውጥ/

1. እምነ ጽዮን ይብል ሰብእ
2. መንፈስ ቅዱስ ኃደረ ላእሌኪ
3. አአትብ ገጽየ ወኩለንታየ በትእምርተ መስቀል
4. አዋልደ እሊአከ ወውሉደ እሊአየ ይትፋቀሩ በበይናቲሆሙ
5. ይቤ ክርስቶስ በአፈ ነቢይ ተካፈሉ አልባስየ
6. አርድእተ እሊአሁ ይተግሁ ለአንብቦ መጻሕፍት
7. ዘዚአነ አምላክ መሀሪ ውእቱ
8. ለነ አበዊነ መሀሩ ሀይማኖቶሙ
9. ኢያፈቅር አንሰ እለ ይሰክሩ በወይን
10. ጸሎታ ለማርያም ያድኅን እምመአተወልዳ
11. ሰብእ እንተ ኢኮነ ጻድቅ
12. አንተ ውእቱ ወልድ ዘ ቤተክርስቲያን
13. ኦ አባ ሥረይ ሎሙ ኃጢአቶሙ
14. አሜሃ ያቀውም አባግዐ በየማኑ ወአጣሌ በፀጋሙ
15. ወአውረደ ሎሙ እምሰማያት
16. ኪዳነ ተወከሉ አበዊነ ወኢትኃፍሩ
17. ኀደረ ላእሌኪ ለመድኃኒተ ዚአነ
18. ፍታሕ ሊተ ወተበቀል በቀልየ
19. ሰላም ለክሙ አኀውየ
20. ብኪ ድኅነ ዓለም ወበወልድኪ ኮነ ሰላም
21. አክብሩ እምነ ማርያምሃ እስመ አልባቲ ሙስና
22. አንቲ ውእቱ እፅ ዘርእየ ሙሴ

23. ነዋ ወልድኪ ወነየ እምከ

24. አልቦ ነገር ዘይሰዐኖ ለእግዚአብሔር

25. ዘቦ እዝን ሰሚአ ለይስማዕ

26. ያስተበቁዕ ኀበ እግዚአብሔር

27. አይ ልሳን ዘይክል ነቢበ ዘይትናገር በእንቲአኪ

እለ ፣ እንተ እና ለ ን በመጠቀም ባዶ ቦታውን ሙላ

<u>ምሳሌ</u> ወልድ ዘ

ብእሲ እንተ

አበው እለ

አቡሁ ለ

1. መምህር	9. ደናግል
2. ሞት	10. ኖላዊ
3. መንበር	11. አኀው
4. ጌራን	12. ንግሥት
5. ቅዱሳን	13. አናብስት
6. እሙ	14. አምላክ
7. አእዋፍ	15. ማኀደሩ
8. እም	16. ነገሥት

ወደ ግእዝ መልስ

1. የሐና ልጅ መድኃኒት ሆነችልን
2. ማርያም የክርስቶስ እናት ናት
3. በተቀደሰ አሳሳም እርስ በርሳችሁ ተሳሳሙ
4. ክርስቶስ ጌታችን በተሰቀለ ጊዜ ከዋክብት ረገፉ
5. በወልድ የሚያምን የዘላለም ሕይወት አለው
6. በጌታችን ደስ ይበላችሁ
7. የእግዚአብሔር ልጅ አምላክ የሆነው እርሱ ኢየሱስ ነው፡፡
8. እሩጫዬን ጨረስኩ
9. መጠጊያየ የሆነ እግዚአብሔር ይመስገን

10.ያባቴን ቤት ጎበኘሁ

11.አቤቱ የእጅ መንሻዬን ተቀበል

12.እግዚአብሔር ለአፌ ጠባቂን አኑርልኝ

13.ከኔ ራቁ / ሒዱ/

14.እግዚአብሔር ሆይ ለፍርድ አታቅርበኝ ኃጢአቴንም አትይብኝ ነገር ግን / ባህቱ/ በምህረትህ አስበኝ

15.ብቻውን ቀረ

16.ሁላችንም ለመሥራት እንነሳ

17.ለአንተ የምትፈልገውን ለሌላው አድርግ

ንግግር

ተክለማርያም ሀሎ	ናሁ ወጽአ እምነ ማኅደሩ
ተክለማርያም አለ	አሁን ከቤቱ / ዶርሙ / ወጣ
አይቴ ዘሖረ ይመስለከ	ኀበ ቅድስት ማርያም ውእቱ ዘሖረ
የት የሄደ ይመስልሻል	ወደ ቅድስት ማርያም ነው የሔደው
ዮም ቀዳሲ ውእቱ	አኮ
ዛሬ ቀዳሽ ነው	አይደለም
ኩለሄ ቤተ ክርስቲያን ውእቱ	ውእቱሰ ኀረየ መክፈልተ ሰናየ
ዘእንበለ ቤተክርስቲያን ሊሉይ ነገር ኢየአምር	እሱስ መልካም እድልን መረጠ
ሁልጊዜ ቤተክርስቲያን ነው	
ያለቤተክርስቲያን ሌላ ነገር አያውቅም	
ማእዜ ይትመየጥ	ዐሠርቱ ሰዓት ይመድእ
መቼ ይመለሳል	አሥር ሰዓት ይመጣል
	በድኅር ነዓ አው ንስቲት ጽንእ እስከ አሥር ሰዓት
	በኋላና ወይም ትንሽ ቆይ እስከ አሥር ሰአት
ኦሆ እምዝንቱ እነብር	እወ በጊዜ ውእቱ ዘይበውእ ውስተ ቤቱ
እሺ ከዚህ እቀመጣለሁ	አዎ በጊዜ ነው ወደ ቤቱ የሚገባው
ምንት ነሲኦ ውእቱ ዘሖረ	መጽሐፍ ቅዱስ ወሐመር
ምን ይዞ ነው የሔደው	መጽሐፍ ቅዱስና ሐመር
አንሰ አሌ ሊተ አልብየ ተስፋ	ዮጊከ ዘወድቀ ይትነሳእ

እኔስ ወዮልኝ ትስፋም የለኝ	አይዞህ የወደቀ ይነሳል
ወኀልቀ ዘመንየ በከንቱ	ኢታማስን ተስፋከ ባሕቱ ጽንአ
ዘመኔ በከንቱ አለቀ	በሃይማኖት ወግበር ሰናየ
	ተስፋህን አታጥፋ ነገር ግን በሃይማኖትህ
	ጽና መልካምን አድርግ
ይኩነኒ በከመ ትቤለኒ	አሜን
እንደምትይኝ ይደረግልኝ ይሁንልኝ	ይሁን ይደረግ

II ገቢር ተገብሮ / አድራጊ ተደራጊ/ Direct and indirect Object /

ገቢር/ አድራጊ/ ፣ተገብሮ / ተደራጊ/ ማለት የማይሸጋገሩትንና የሚሸጋገሩትን ግሶች የምንለይበት ሰዋሰዋዊ ሙያ ነው፡፡

ተሻጋሪ ግሶች ምሳሌ፣ ቀተለ/ገደለ/፣ ቀደሰ / አመሰገነ/

በልሀ / በላ/ እናም ሢተረጎም " ን" የሚለውን ትርጉም ያመጣል፡፡

ረከብነ ሕይወተ = ሕይወትን አገኘን ሢሆን በግእዝ ግን

ረከብነ ሕይወተ = ትርጉሙም ሕይወትን አገኘን

ተረክበ ሕይወተ ቢል ማን አይለውጥም / ስህተት የለበትም/ ምክንያቱም ተረከበ ተቀተለ እና የመሳሰሉት ተገብሮ / የማይሻገሩ ናቸውና፡፡ ለማጠቃለል ግን የሚከተሉትን ሕግና ሥርዓት መከተል ያስፈልጋል፡፡

<u>ባለቤት / ተገብሮ/ (subject)</u>	<u>ተሳቢ / ገቢር/ (direct object)</u>
1.ዝ ቤት ሐዲስ ውእቱ--ይህ ቤት አዲስ ነው	ወልድየ ሐነፀ ቤተ = ልጄ ቤትን ሠራ
ተወልደ ለነ	ወለደት ወልደ ማርያም
ተሰቅለ ለነ	መኑ ሰቀለ ወልደኪ
ሖረ ኀበ ገዳም	ዝንቱ ወልድ አንበበ መጽሐፍቲሁ

የመጨረሻው ሳድስ ፊደል ወደ ግእዝ ይለወጣል ማለት ነው፡፡ ወልድ የነበረው ወልደ ቤት = ቤተ ይሆናል፡፡

2. ወሖረ ኩሉ ኀበ ቤቱ = ሁሉ ወደ ቤቱ ሄደ እግዚአብሔር ያፈቅር ኩሎ

/ እግዚአብሔር ሁሉን ይወዳል/

ዘመዱ መጽአ እም ብሔር ርኁቅ   ውእቱ አፍቀረ ዘመዶ

ካዕብ ወደ ሳብዕ ይለወጣል፡፡ ኩሉ= ኩሎ ይሆናል፡፡

3. ብእሲ ሖረ ኀበ ሐቅል   ርኢኩ ብእሴ ውስተ ቤተ

መጽአ ሲይሲ አም ሐቅል   ዝንቱ ወልድ ቀተለ ከይሴ

አቤሜሌክ ኢትዮጵያዊ ውእቱ   ወባረከ እግዚአብሔር ውእተ ኢትዮጵያዌ

/ እግዚአብሔር ኢትዮጵያዊውን ባረከ/

ሳልስ ወደ ኀምስ ይለወጣል፡፡ ብእሲ--- ብእሴ ይሆናል ማለት ነው፡፡

4. እግዚአብሔር አምላክነ   አብርሃም አፍቀረ እግዚአብሔርሃ

ክርስቶስ መሀረ ወንጌለ   አይሁድ ሰቀሉ ክርስቶስሃ

ማርያም ወላዲተ አምላክ ይእቲ   ክርስቶስ አፍቀረ ማርያምሃ እሞ

የተጸውኦ ስም ሃ ይጨምራል፡፡ ሙሴ = ሙሴሃ

5.ሌሎች ስሞች ተሳቢ ሲሆኑ ምንም ለውጥ አያሳዩም፡፡

1. ዝንቱ አንበሳ ዐቢይ ውእቱ   ሐራ ቀተለ አንበሳ

ዝ ወሬዛ ወልድየ ውእቱ   ወለትከ አፍቀረት ወሬዛ

ውእቱ ውዳሴ ዘማርያም ውእቱ   መምህርነ ፈከረ ውዳሴ ዘማርያም

ዝክተ ከበሮ ዘቤተክርስቲያን   ካህን ዘበጠ ከበሮ

2. ቤተክርስቲያን እምነ ይእቲ   ንጉሥነ ሐነጸ ቤተክርስቲያን

ከሣቴ ብርሃን ጸለየ በእንተ ኢትዮጵያ   አትናቴዎስ ለአከ ካሣቴ ብርሃን

በ “ለ” ከተጠቀምን “ ን” ን ያመጣል፤ ነገር ግን መዘርዘር አለበት፡፡

ምሳሌ፣ ሰብሀዎ ለእግዚአብሔር = እግዚአብሔርን አመስግኑት

6.አመልካች ቃላት ወደ ግእዝ ይለወጣሉ፡፡

ዝንቱ ወልድ ትጉህ ውእቱ   ባርክ ለነ ዘንተ

ዛቲ ሠናይት ይእቲ   ወልድየ አፍቀረ ዛተ

አንታክቲ ወለተ ሙሴ ይእቲ   አፍቀርኩ አንታክተ/ አይነሣም/

ዝ ግብፃዊ ውእቱ   አንበሳ ቀተለ ውእተ ግብፃዊ

7. ራብዕ ከጉኑ ሌላ ቃል/ ቅጽል አብሮ መለወጥ አለበት/ ራብዕ ግን እንዳለ ነው፡፡

ምሳሌ፤አንበሳ ዐቢየ ይላል እንጂ አንበሳ ዐቢይ አይልም፡፡ / በተሳቢ ጊዜ ማለት ነው፡፡/

ወጽአ አንበሳ ዐቢይ እምገዳም — ውእቶሙ ቀተሉ <u>አንበሳ ዐቢየ</u>

ብእሲ ጻድቅ ነበረ ላዕለ መንበር — ርኢኩ ብእሴ ጻድቅ

1. ተሳቢ ተውላጠ ስም <u>ምሳሌ</u>፣ ኪያየ፣ ኪያኪ . . .

በግእዝ "ኮነ" / ሆነ/ የሚለው ቃል ብዙ ጊዜ ተሻጋሪ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል፡፡

<u>ምሳሌ</u>፣ ኮነ ሰብእ ሳይሆን ኮነ ሰብአ ነው

/ ሰው ሆነ/ / ሠውን ሆነ/

<u>ቅጽል (Adjective)</u>

1. ሳልስ ቅጽል፡- ይህን አይነት ስም የተሰጠው ቃሉ በተባዕታይ ጊዜ በሳልስ ድምጽ ስለሚያልቅ ነው፡፡ ለምሳሌ፣ እግዚአብሔር መሐሪ ውእቱ

   እግዚአብሔር ውእቱ ፈታሒ በጽድቅ

   መኑ ውእቱ ዮም ቀዳሲ

ሳልስ ቅጽሎች ወደ ተሳቢ ሲቀየሩ ፊደሉ ወደ ኃምስነት ይለወጣል / "ን" ን ያመጣሉ ማለት ነው/

<u>ምሳሌ</u>፣ አነ አሀሥሥ መሐሬ ለነፍስየ = እኔ ነፍሴን የሚመራትን እሻለሁ

እግዚአብሔር አዘዘ ዳዊትሃ ከመ ይኩን ፈታሔ በጽድቅ

= እግዚአብሔር ዳዊትን በእውነት ይፈርድ ዘንድ አዘዘው፡፡

2. ሳድስ ቅጽል፡- ይህን አይነት ስም የተሰጠው ቃሉ በሳድስ ስለሚያልቅ ነው፡፡

   <u>ምሳሌ</u>፣ ቅድስት ማርያም ተወልደት እም ሐና ወኢያቄም

   ብፁዕ ብእሲ ዘያነብብ ህገ እግዚአብሔር

3. ስም እንደ ቅጽል ሲሆን፣

   <u>ምሳሌ</u>፣ እም ኪዳነምኅረት ይእቲ ቤዛዊተ ዓለም

   ሀገር ኢትዮጵያ ታበጽህ እደዊሃ

4. ዘ፣ እንተ፣ እለ ቅጽል ሲሆኑ

   <u>ምሳሌ</u>፣ ተሰቅለ በእንቲአነ ዘወረደ ወልድ

5. በ "መ" ሲያያዝ መስተገብር

   <u>ምሳሌ</u> ፡ የሚያርስ ገበሬ፣ መቅትለ አንበሳ -- አንበሳ የሚገድል

<u>ማስታወሻ</u>

የማንኛውም ቅጽል ዓላማ ስምን ማጎላመስ ሲሆን ከግሥ ሁሉ እንደሚመነጭ ማስተዋል አለብን፡፡

<u>ምሳሌ</u>፣

ከቀደሰ ቅዱስ፣ ቅድስት፣ ቅዱሳን፣ ወዘተ

ከቀተለ ቅቱል፣ ቀታሊ፣ ቅትልት፣ ቅቱላን ወዘተ

- **አንዳንድ ጊዜ ቅጽሎች ግስ ላያስፈልጋቸው ይችላል**

<u>ምሳሌ</u>፣ ቡሩክ አንተ፣ አንተ የተባረክ ብሎ ብቻ ዝም ሊል ይችላል፡፡

ውስጠ ዘ / ቀታሊ/ ገዳይ

- **ቀታሊ ውእቱ---ገዳይ ነው፣ ገዳይ ነበር፣ የሚገድል ነው፣ የሚገድል ነበር**
- **ቀታሊ አንተ---ገዳይ ነህ፣ ገዳይ ነበርህ፣ የምትገድል ነህ፣ የምትገድል ነበርህ**
- **ቀታሊ አነ / ተባእታይ/**
- **ቀታልያን እሙንቱ**
- **ቀታልያን አንትሙ**
- **ቀታልያን ንሕነ**
- **ቀታሊት አነ / አንስታይ/**
- **ቀታልያት እማንቱ**
- **ቀታልያት አንትን**
- **ቀታልያት ንሕነ**

ውስጠ ዘ / ዝርዝር እርባታ/

ውእቱ

ቀታሊሁ	**ገዳዩ፣ የሚገድለው**	**ቀታሊሆሙ**	**ገዳያቸው፣ የሚገድላቸው**
ቀታሊሃ	**ገዳይዋ፣ የሚገድላት**	**ቀታሊሆን**	**ገዳያቸው፣ የሚገድላቸው**
ቀታሊከ	**ገዳይህ፣ የሚገድልህ**	**ቀታሊክሙ**	**ገዳያችሁ፣ የሚገድላችሁ**
ቀታሊኪ	**ገዳይሽ፣ የሚገድልሽ**	**ቀታሊክን**	**ገዳያችሁ፣ የሚገድላችሁ**
ቀታሊየ	**ገዳዬ፣ የሚገድለኝ**	**ቀታሊነ**	**ገዳያችን፣ የሚገድለን**

እሙንቱ		**ይእቲ**	
ቀታልያኒሁ	**ቀታልያኒሆሙ**	**ቀታሊቱ**	**ቀታሊቶሙ**

ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያኒከ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያንኪ	ቀታልያንክን
ቀታልያንየ	ቀታልያኒነ

እማንቱ

ቀታልያቲሁ	ቀታልያቲሆሙ
ቀታልያቲሃ	ቀታልያቲሆን
ቀታልያቲከ	ቀታልያቲክሙ
ቀታልያትኪ	ቀታልያቲከን
ቀታልያትየ	ቀታልያቲነ

ኣንትሙ

ቀታልያኒሁ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒሆን
---	----
---	----
ቀታልያንየ	ቀታልያኒነ

ኣንትን

ቀታልያቲሁ	ቀታልያቲሆሙ
ቀታልያቲሃ	ቀታልያቲሆን
---	---
---	---
ቀታልያትየ	ቀታልያቲነ

ኣነ

ቀታሊሁ	ቀታሊሆሙ
ቀታሊሃ	ቀታሊሆን
ቀታሊከ	ቀታሊክሙ
ቀታሊኪ	ቀታሊክን

ቀታሊታ	ቀታሊቶን
ቀታሊትከ	ቀታሊትክሙ
ቀታሊተኪ	ቀታሊትክን
ቀታሊትየ	ቀታሊትነ

ኣንተ

ቀታሊሁ	ቀታሊሆሙ
ቀታሊሃ	ቀታሊሆን
-----	-----
-----	-----
ቀታሊየ	ቀታሊነ

ኣንቲ

ቀታሊቱ	ቀታሊቶሙ
ቀታሊታ	ቀታሊቶን
-------	--------
-------	--------
ቀታሊትየ	ቀታሊትነ

ንሕና

ቀታልያኒሁ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያንኪ	ቀታልያኒክን

I. <u>የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች በተሳቢ ጻፋቸው / ጸሐፍ ልእሉ ዐረፍተ ነገራት በገቢር/</u>

1. መጽአ ቃል እምደመና
2. ኩሉ ነፍስ ይሴብሖ ለእግዚአብሔር
3. ወመኑ መሀሪ ዘከማከ
4. ክቡር ሞቱ ለጻድቅ በቅድመ እግዚአብሔር
5. በሐኪ / እንዴት አደርሽ / ማርያም ሀዳስዩ ጣዕዋ
6. አርአየ ለሙሴ ግብራ ለደብተራ
7. ውእቱ ቅዳሴ ዘማርያም ውእቱ
8. ዴግንዎ ለተÕቅሮ ወተቃሕዎ ዘመንፈስ

II. <u>ተበሳቢ ተውላጠ ስሞችን በባለቤት ተውላጠ ስሞች አስሩንም መራህያን በመጠቀም በዓረፍተ ነገር አሳይ</u>፡፡

III. ቅጽል የሆነውን ከስሩ አስምርበት

1. ኦ ማርያም ኢያውዓየኪ እግዚአ ኃያላት ዘኩለንታሁ እሳት ፍፁም
2. ቅዱሳን አበው መሀሩነ ሃይማኖት
3. አባ ጊዮርጊስ ደራሲ ኢትዮጵያዊ ውእቱ
4. መጽአ ሰባኪ እም ኢየሩሳሌም
5. ልዑል እግዚአብሔር የአምር ኩሎ
6. ዝንቱ ነገር አኮ እሙን በኀቤነ
7. ንዑስ አነ እም አኃውየ
8. ተጋብዑ ሰብእ ብዙኃን ኀበ ክርስቶስ
9. ሰቡሕ እግዚአብሔር አምላክነ

IV. <u>ከሚከተሉት ግሶች ለነጠላም ለብዙም ቅጽል አውጣ</u>

(ምሳሌ፣ ቀደሰ አመሰገነ፣ ቅጽል ቅዱስ)

ሀ. ከብረ/ ከበረ/	ሰ. ሞተ
ለ. ተለዐለ / ከፍ ከፍ አለ/	ሽ. ፈነወ
ሐ. ነግሠ	ቀ. ሐመ
መ. ነጽሐ	በ. ሤመ

ሠ. ማሰነ

ረ. አፍቀረ

<u>**ንግግር**</u>

ጥዒና የሀብ ልየ	ለኩልነ
ጤና ይስጥልኝ	ለሁላችን
አይቴ ተሐውር	ኀበ ቤተ መጻሕፍት
የት ትሄዳለህ	ወደ ቤተ መጻሕፍት
ምስለ መኑ	ምስለ ቢጽየ
ከማን ጋር	ከጓደኛየ ጋር
ትምህርት እፎ ውእቱ	ሠናይ ውእቱ
ትምህርት እንዴት ነው	ጥሩ ነው
ድኅረ ቤተ መጻሕፍት አይቴ ውእቱ ዘትሐውር	ኀበ ከኒሳ
ከቤተ መጻሕፍት በኋላ የት ትሄዳለህ	ወደ ቤተክርስቲያን
አሐውር ምስሌከ	ኦሆ
አብሬህ እሄዳለሁ	እሺ
ናሁ ምንተ መጽሐፈ ውእቱ ዘታነብብ	ታሪከ ኢትዮጵያ
አሁን ምን መጽሐፍን ነው የምታነብ	የኢትዮጵያን ታሪክ
ጌሠም በዓለ ሩÕኤል ውእቱ	አኮ በዓለ ሚካኤል ውእቱ
ነገ የሩÕኤል በዓል ነው	አይደለም የሚካኤል ነው
ጽዋዕ ሀሎ ብሂል ውእቱ	እወ ሀሎ
ጽዋዕ አለ ማለት ነው	አዎ አለ
በል በምሴት ንትራከብ	ዐአቅበከ
በል በምሽት እንገናኝ	እጠብቅሀለሁ
ለእመ ኢንትራከብ ሠናይ ንባብ	ለክልኤነ
ካልተገናኘን መልካም ጥናት	ለሁለታችንም

<u>ካልአይ አንቀጽ፣ የትንቢት ወይም የአሁን ጊዜ</u>

ክርስቶስ ይመጽእ ዳግመ	ክርስቶስ ዳግመኛ ይመጣል
ዘይበልዕ ባሕቲቶ ይመውት ባሕቲቶ	ብቻውን የበላ ብቻውን ይሞታል

ወትቀውም ንግሥት በየማንከ ንግሥት በቀኝህ ትቆማለች

የካልአይ አንቀጽ / የትንቢት ወይም የአሁን ጊዜ/ ዋና መታወቂያው ቅድመ መድረሻው ድምጽ መጠበቁ ነው።

ምሳሌ፣ ቀተለ -- ይቀትል

14. ትእዛዝ አንቀጽ

ፈኑ እዴከ ወያድኅነነ	እጅህን ላክልን ያድነንም
ንዑ ኀቤየ	ወደ እኔ ኑ
ሑሩ እምኔየ	ከእኔ ሂዱ
ተንስኡ ለጸሎት	ለጸሎት ተነሱ
አድኅን ሕዝበከ ወባርክ ርስተከ	ህዝብህን አድን ርስትህንም ባርክ

15. አርእስት ንዑስ አንቅጽ

በአማርኛ መቀደስ፣ መጸለይ፣ መሄድ፣ መብላት ስንል መ የሚለው ቃል ንዑስ አንቀጽን ያመለክታል ማለት ነው።

ምሳሌ፣ ለወሊድ ሖረት ኀበ አዝማዲሃ / ለመውለድ ወደ ዘመዶቿ ሄደች/

ኖልዎ አበግዕ ይሔይስ እምኖልዎ አጣሊ / ፍየሎችን ከመጠበቅ በጎችን መጠበቅ ይሻላል/

ይህም ንዑስ ብዙ ዓይነት ሙያ አለው።

1. ሲሳብ / ተገብሮ ሲያናግር/

ምሳሌ፣ ብእሲ አብድ ይፈቅድ ነቢረ እም ገቢር

/ ሰነፍ ሰው ከመሥራት መቀመጥን ይመርጣል/

2. ይሳባል / ገቢር ሲያናግር/

ምሳሌ፣ አድኅነኒ እግዚኦ እም ሰሚዐ ነገረ እኩየ

/ አቤቱ ክፉ ነገርን ከመስማት አድነኝ/

3. አርእስት ያናብባል

ምሳሌ፣ አድኅነኒ እግዚኦ እም ሰሚዐ ነገር እኩይ

4. ባለቤት ይሆናል

ምሳሌ፣ ቀቲል ተከስተ በአውደ ኵናት / መጋደል በጦር ሜዳ ታየ /

የንኡሳን አንቀጽ ርባታ

ምሳሌ 1 ቀቲሎት / አርእስት/

ቀቲሎቱ	መግደሉ	ቀቲሎቶሙ	መግደላቸው
ቀቲሎታ	መግደሏ	ቀቲሎቶን	መግደላቸው
ቀቲሎትከ	መግደልህ	ቀቲሎትክሙ	መግደላችሁ
ቀቲሎትኪ	መግደልሽ	ቀቲሎትክን	መግደላችሁ
ቀቲሎትየ	መግደሌ	ቀቲሎትነ	መግደላችን

ምሳሌ 2 ቅትለት / ሳቢ ዘር/

ቅትለቱ	አገዳደሉ	ቅትለቶሙ	አገዳደላቸው
ቅትለታ	አገዳደሏ	ቅትለቶን	አገዳደላቸው
ቅትለትከ	አገዳደልህ	ቅትለትክን	አገዳደላችሁ
ቅትለትየ	አገዳደሌ	ቅትለትነ	አገዳደላችን

ማሳሰቢያ፣ የስም ዝርዝር ርባታ ምንጊዜም በዚህ መልክና መጠን መሆኑን ማስታወስ ይጠቅማል፡፡

ማጠቃለያ

ቀዳማይ አንቀጽ	ንዑስ አንቀጽ	ንዑስ አንቀጽ ሲዘረዘር
ቀተለ	ቀቲል(to kill)	ቀቲሎትከ/ መግደልህ/ ቀቲሎትኪ / መግደልሽ/
መሐለ	ምሒል	ምሒሎትከ / መማልህ/ ምሒሎቱ /መማሉ/

/ አርእስት ሲዘረዘር አስቀድሞ በ “ ት” እንደሚጨርስ / ምሳሌ ቀቲሎትከ፣ ቀቲሎትኪ . . ./ አስተውል፡፡

ዘንድ አንቀፅ ፣ እንዲ አንቀጽ፣ ሊ አንቀጽ

አማርኛ 1. ይመጣ ዘንድ፣ ይገድል ዘንድ፣ ይፈውስ ዘንድ . . .

2. እንዲመጣ፣ እንዲገድል፣ እንዲፈውስ . . .

3. ሊመጣ፣ ሊገድል፣ ሊፈውስ፣ ሊአስቀድስ

ምሳሌ አንተ ተአምን በእግዚአብሔር ትረስ / ትወርስ ዘንድ/ መንግስተ ሰማያት

ናክብር አባነ ወእመነ ንርከብ በረከተ እም አምላክነ

ቁሙ ቅድመ ቤተክርስቲያን ትሰግዱ ለእግዚአብሔር

ዘንድ አንቀጽ / ዝርዝር ርባታ/

ውእቱ ይቅትሎ ይገድለው ዘንድ፣ እንዲገድለው፣ ሊገድለው

ይቅትላ ይገድላት ዘንድ፣ እንዲገድላት፣ ሊገድላት

ይቅትልከ ይገድልህ ዘንድ፣ እንዲገድልህ፣ ሊገድልህ

ይቅትልኪ ይገድልሽ ዘንድ፣ እንዲገድልሽ፣ ሊገድልሽ

ይቅትለኒ ይገድለኝ ዘንድ፣ እንዲገድለኝ፣ ሊገድለኝ

ይቅትሎሙ ይገድላቸው ዘንድ፣ እንዲገድላቸው፣ ሊገድላቸው

ይቅትሎን ይገድላቸው ዘንድ፣ እንዲገድላቸው፣ ሊገድላቸው

ይቅትልክሙ ይገድላችሁ ዘንድ፣ እንዲገድላችሁ፣ ሊገድላችሁ

ይቅትልክን ይገድላችሁ ዘንድ፣ እንዲገድላችሁ፣ ሊገድላችሁ

ይቅትለነ ይገድለን ዘንድ፣ እንዲገድለን፣ ሊገድለን

ውእቶሙ	ይእቲ	ውእቶን
ይቅትልዎ	ትቅትሎ	ይቅትላሁ
ይቅትልዋ	ትቅትላ	ይቅትላሃ
ይቅትሉከ	ትቅትልከ	ይቅትላከ
ይቅትሉኪ	ትቅትልኪ	ይቅትላኪ
ይቅትሉኒ	ትቅትለኒ	ይቅትላኒ
ይቅትልዎሙ	ትቅትሎሙ	ይቅትላሆሙ
ይቅትልዎን	ትቅትሎን	ይቅትላሆን
ይቅትሉክሙ	ትቅትልክሙ	ይቅትላክሙ
ይቅትሉክን	ትቅትልክን	ይቅትላክን
ይቅትሉነ	ትቅትለነ	ይቅትላነ

አንተ	አንቲ	አንትን
ትቅትሎ	ትቅትሊዮ	ትቅትላሁ
ትቅትላ	ትቅትሊያ	ትቅትላሃ
ትቅትላኒ	-----------	----------
ትቅትሎሙ	----------	-----------
ትቅትሎን	ትቅትሊዮሙ	ትቅትላሆሙ
ትቅትለነ	ትቅትሊዮን	ትቅትላሆን
	---------	----------
	---------	----------
	---------	----------

	ትቅትሊነ	ትቅትላነ
አነ	ንሕነ	
እቀትሎ	ንቅትሎ	
እቅትላ	ንቅትላ	
እቅትልከ	ንቅትልከ	
እቅትልኪ	ንቅትልኪ	
---------	----------	
እቅትሎሙ	ንቅትሎሙ	
እቅትሎን	ንቅትሎን	
እቅትልክሙ	ንቅትልክሙ	
እቅትልክን	ንቅትልክን	
----------	----------	

ቦዝ አንቀጽ

የሚያመለክተው በልቶ፣ ጠጥቶ፣ ገድሎ፣ ገድላ፣ በልተን . . . የሚለውን ሰዋሰዋዊ ሙያ ነው፡፡

ምሳሌ፡-

ቀቲሎ	ገድሎ	ቀቲሎሙ	ገድለው
ቀቲላ	ገድላ	ቀቲሎን	ገድለው
ቀቲለከ	ገድለህ	ቀቲለክሙ	ገድላችሁ
ቀቲለኪ	ገድለሽ	ቀቲለክን	ገድላችሁ
ቀቲልየ	ገድየ	ቀቲለነ	ገድለን

ዝርዝር ርባታ

ውእቱ	ቀቲሎሁ	ገድሎት	ቀቲሎሆሙ	ገድሏቸው
	ቀቲሎሃ	ገድሏት	ቀቲሎሆን	ገድሏቸው
	ቀቲሎከ	ገድሎህ	ቀቲሎክሙ	ገድላችሁ
	ቀቲሎኪ	ገድሎሽ	ቀቲሎክን	ገድሏችሁ
	ቀቲሎየ/ኒ/	ገድሎኝ	ቀቲሎነ	ገድሎን

የውእቱን መንገድ ተከተል

እሙንቱ	ቀቲሎሙሁ	ቀቲሎሙሆሙ
	ቀቲሎሙሃ	ቀቲሎሙሆን
	ቀቲሎሙከ	ቀቲሎሙክሙ
	ቀቲሎሙኪ	ቀቲሎሙክን
	ቀቲሎሙኒ	ቀቲሎሙነ

ይእቲ	ቀቲላሁ	ቀቲላሆሙ	እማንቱ	ቀቲሎንሁ	ቀቲሎንሆሙ
	ቀቲላሃ	ቀቲላሆን		ቀቲሎንሃ	ቀቲሎንሆን
	ቀቲላከ	ቀቲላክሙ		ቀቲሎንከ	ቀቲሎንክሙ
	ቀቲላኪ	ቀቲላክን		ቀቲሎንኪ	ቀቲሎንክን
	ቀቲላኒ	ቀቲላነ		ቀቲሎንኒ	ቀቲሎሙነ

አንተ	ቀቲልከሁ	ቀቲልከሆሙ	አንትሙ	ቀቲልክሙሁ	ቀቲልክሙሆሙ
	ቀቲልከሃ	ቀቲልከሆን		ቀቲልክሙሃ	ቀቲልክመሆን
	--	--		--	--
	--	--		--	--
	ቀቲልከኒ	ቀቲልከነ		ቀቲልክሙኒ	ቀቲልክሙነ

አንቲ	ቀቲልኪሁ	ቀቲልኪሆሙ	አንትን	ቀቲላክንሁ	ቀቲላክንሆሙ
	ቀቲልኪሃ	ቀቲልኪሆን		ቀቲልክንሃ	ቀቲላክንሆን
	--	--		--	---
	--	--		--	--
	ቀቲልኪኒ	ቀቲልኪነ		ቀቲላክንኒ	ቀቲላክንነ

አነ	ቀቲልየሁ	ቀቲልየሆሙ	ንሕነ	ቀቲልነሁ	ቀቲልነሆሙ
	ቀቲልየሃ	ቀቲልየሆን		ቀቲልነሃ	ቀቲልነሆን
	ቀቲልየከ	ቀቲልየክሙ		ቀቲልነከ	ቀቲልነክሙ
	ቀቲልየኪ	ቀቲልየክን		ቀቲልነኪ	ቀቲልነክን

--   --   --   ---

<u>ምሳሌ</u> ነቢሮ ተንስአ --- ተቀምጦ ተነሳ

ቀቲሎ አምሠጠ--- ገድሎ አመለጠ

ቀዊመከ ዘምር --- ቁመህ ዘምር

ሰጊድየ እጼሊ -- ሰግጀ እጸልያለሁ

አዛምድ / አስተጻምር / አስተዛምድ/

1. ኀደረ ቀዲሶ ኪያሃ	ሀ. ዘንድ አንቀጽ
2. መዊትሰ ኢትመውት አላ ተሐመም	ለ. ካልዕይ አንቀፅ
3. ወእንዘ ይወርድ እምደብር ተለውዎ ሰብእ ብዙኀን	ሐ. ቀዳማይ አንቀፅ
4. ዑቅ ኢትንግር ወኢለመኑሂ	መ. ቀዳማይ አንቀፅ
5. <u>ወቀሪባ</u> ሰገደት ሎቱ አንዘ ትብል እግዚኦ አድኀነኒ	ሠ. ዘንድ አንቀፅ
6. <u>ይኩንኪ</u> / ይሁንሽ/ በከመ ተአመንኪ	ረ. ንዑስ አንቀፅ
7. <u>ወትወልድ</u> ወልደ ወትሰምዮ ስሞ ኢየሱስሃ	ሰ. ቦዝ አንቀፅ
8. <u>ወተንሲኦ</u> ዮሴፍ እምንዋሙ በከመ አዘዞ መልአክ	
9. እግዚአብሔር ክስተ <u>ንብረትየ</u> / ነበረ--ተቀመጠ/ ወተንስኦትየ	

<u>ወደ ግእዝ ለውጥ / ወልጥ ኀበ ልሳነ ግእዝ/</u>

1. አምላኬን ዘወትር ማመስገን እፈልጋለሁ፡፡
2. አምላክ ሆይ ሥራየን አትየው በቸርነትህ አስበኝ እንጂ፡፡
3. እናትና አባትህን አክብር፡፡
4. ወደፈተና እንዳትገቡ ተግታችሁ ጸልዩ፡፡
5. ማርያምሰ የማይቀሟትን በጎ እድል መረጠች፡፡
6. ትጉህ ሰው ከማውራት መሥራትን ይመርጣል፡፡
7. መጽሐፍ ከማንበብ የሚሻል ዙረት የለም፡፡
8. መግደላችሁ ታወቀባችሁ፡፡
9. ሥጋውን በልቶ ደሙን ጠጥቶ የተገኘ ሰው እንዴት የተባረከ ነው፡፡

10. አይሁድ አምላካቸውን ሰቀሉ።

11.ማርያም እናታችን ክርስቶስን ወለደችው።

12.እሰኪ ዝም በሉ በሀሜት አትግደሏቸው።

13.ግብዞች አንሁን ይልቁንስ ትሁቶች እንሁንና በምግባር እንታነጽ ወገኖች።

14.ኃይልን እስክናገኝ ድረስ በሃይማኖታችን እንጽና።

15.ቁሜ እጸልያለሁ / እጼሊ/

I ምላዕ ለእሉ መካናት እለ አልቦሙ ቃላት / የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች ሙላ/

ውእቱ	ቀዳማይ/ሀላፊ፧	አፍራሽ፧	ካልዐይ/የትንቢት፧	አፍራሽ ፧	ትዕዛዝ ፧	አፍራሽ
ውእቱ	ቀተለ	ኢቀተለ	ይቀትል	ኢይቀትል	ይቅትል	ኢይቅትል
ይእቲ	----	ኢቀተለት	-----	------	ትቅትል	ኢትቅትል
አንተ	ቀተልከ	ኢቀተልከ	ትቀትል	ኢትቀትል	-----	ኢትቅትል
አንቲ	---	---	---	----	ቅትሊ	ኢትቅትሊ
አነ	ቀተልኩ	ኢቀተልኩ	እቀትል	ኢይቀትል	--------	ኢይቅትል
ውእቶሙ	----	-----	-----	ኢይቀትሉ	ይቅትሉ	-------
ውእቶን	ቀተላ	ኢቀተላ	ይቀትላ	------	ይቀትላ	ኢይቅትላ
አንትሙ	ቀተልክሙ	--------	-------	ኢትቀትሉ	ትቅትሉ	ኢትቅትሉ
አንትን	---------	ኢቀተልክን	ትቀትላ	ኢትቀትላ	ትቅትላ	ኢትቅትላ
ንሕነ	ቀተልነ	ኢቀተልነ	------	ኢንቀትል	ንቅትል	--------

II የሚከተሉትን ግሶች በዐቢይ እርባታ በአስሩ መራሀያን አርባ።

ቀደሰ፣ አእመረ፣ ነጸረ፣ ሖረ፣ ቆመ፣ ገብረ፣ ተንበለ፣ ሤመ

III ቀደሰ የሚለውን ግስ እየተጠቀምክ በአምስቱ አዕማድ አርባ

17.የዐቢይ አንቀጽ እርባታን መንገድ በቀተለ ስንመለከት

1. ውእቱ	ቀተለ	እርሱ ገደለ	ውእቱ	ቀተለኪ	ቀተለክሙ
	ቀተሎ	እርሱ ገደለው		ቀተለኒ	ቀተለክን
	ቀተላ	እርሱ ገደላት		ቀተሎሙ	ቀተለነ
	ቀተለከ	እርሱ ገደለህ		ቀተሎን	
	ይቀትል	እርሱ ይገድላል		ይቀትለኪ	ይቀትለክሙ
	ይቀትሎ	እርሱ ይገድለዋል		ይቀትለኒ	ይቀትለክን
	ይቀትላ	እርሱ ይገድላታል		ይቀትሎሙ	ይቀትለነ
	ይቀትለከ	እርሱ ይገድልሀል		ይቀትሎን	

2. ይእቲ	ቀተለት	ገደለች	ይእቲ	ትቀትል	ትገድላለች
	ቀተለቶ	ገደለችው		ትቀትሎ	ትገድለዋለች
	ቀተለታ	ገደለቻት		ትቀትላ	ትገድላታለች
	ቀተለተከ	ገደለችህ		ትቀትለከ	ትገድልሀለች
	ቀተለተኪ	ገደለችሽ		ትቀትለኪ	ትገድልሻለች
	ቀተለተኒ	ገደለችኝ		ትቀትለኒ	ትገድለኛለች
	ቀተለቶሙ	ገደለቻቸው		ትቀትሎሙ	ትገድላቸዋለች
	ቀተሎቶን	ገደለቻቸው / ለሴት/		ትቀትሎን	ትገድላቸዋለች/ለሴት
	ቀተለተክሙ	ገደለቻችሁ		ትቀትለክሙ	ትገድላችኋለች
	ቀተለተክን	ገደለቻችሁ/ለሴት/		ትቀትለተክን	ትገድላችኋለች
	ቀተለተነ	ገደለችን		ትቀትለነ	ትገድለናለች

3. አንተ	ቀተልከ	ገደልህ	አንተ	ትቀትል	ትገድላለህ
	ቀተልኮ	ገደልኸው		ትቀትሎ	ትገድለዋህ
	ቀተልካ	ገደልኻት		ትቀትላ	ትገድላታለህ
	--	--		-	-
	ቀተልከኒ	ገደልኸኝ		ትቀትለኒ	ትገድለኛለህ
	ቀተልኮሙ	ገደልኻቸው		ትቀትሎሙ	ትገድላቸዋለህ

	ቀተልኮን	ገደልኻቸው		ትቀትሎን	ትገድላቸዋለህ
	-	-		-	-
	ቀተልከነ	ገደልኸን		ትቀትለነ	ትገድለናለህ

4. አንቲ	ቀትልኪ	ገደልሽ	አንቲ	ትቀትሊ	ትገድያለሽ
	ቀተልኪዩ	ገደልሽው		ትቀትሊዮ	ትገድይዋለሽ
	ቀተልኪያ	ገደልሻት		ትቀትሊያ	ትገድያታለሽ
	ቀተልኪኒ	ገደልሽኝ		ትቀትሊኒ	ትገድይልኛለሽ
	ቀተልኪዮ	ገደልሻቸው		ትቀትሊዮሙ	ገድያቸዋለሽ
	ቀተልኪዮን	ገደልሻቸው		ትቀትሊዮን	ትገድያቸዋለሽ
	ቀተልኪነ	ገደልሽን		ትቀትሊነ	ትገድይናለሽ

5. አነ	ቀተልኩ	ገደልኹ	አነ	አቀትል
	ቀተልክዎ	ገደልኹት		እቀትሎ
	ቀተልክዋ	ገደልኳት		እቀትላ
	ቀተልኩከ	ገደልኹህ		እቀትለከ
	ቀተልኩኪ	ገደልኹሽ		እቀትለኪ
	ቀተልክዎሙ	ገደልኳቸው		እቀትሎሙ
	ቀተልክዎን	ገደልኳቸው		እቀትሎን
	ቀተልኩክሙ	ገደልኳችሁ		እቀትለክሙ
	ቀተልኩክን	ገደልኳችሁ		እቀትለክን

<u>ከዚህ በታተ ያሉትን ከላይ በተሠራው መሠረት ሙላ</u>

ውእቶሙ	ቀተሉ	ውእቶሙ	ይቀትሉ
	ቀተልዎ		ይቀትልዎ
	ቀተልዋ		ይቀትልዋ
	ቀተሉከ		ይቀትሉከ
	ቀተልዎን		ይቀትሉኪ

	ቀተሉኒ		ይቀትሉኒ
	ቀተልዎሙ		ይቀትልዎን
	ቀተሉክሙ		ይቀትሉክሙ
	ቀተሉክን		ይቅተሉክን
	ቀተሉነ		ይቅትሉነ
ውእቶን	ቀተላ	ውእቶን	ይቅትላ
	ቀተላሁ		ይቅትላሁ
	ቀተላሃ		ይቅትላሃ
	ቀተላከ		ይቅትላከ
	ቀተላኪ		ይቅትላኪ
	ቀተላሆሙ		ይቅትላኒ
	ቀተላሆን		ይቅትላሆን
	ቀተላክሙ		ይቅትላክሙ
	ቀተላክን		ይቅትላክን
	ቀተላነ		ይቅትላነ
አንትሙ	ቀተልክሙ	እንትሙ	ትቀትሉ
	ቀተልክምዎ		ትቀትልዎ
	ቀተልክምዋ		ትቀትልዋ
	-		-
	-		-
	ቀተልክሙነ		ትቀትሉነ
አንትን	ቀተልክን	አንትን	ትቀትላ
	ቀተልክናሁ		ትቀትላሁ
	ቀተልክናሃ		ትቀትላሃ
	ቀተልክናነ		ትቀትላነ

ንሕነ	ቀተልነ	ንሕነ	ንቀትል
	ቀተለናሁ፣ ቀተልና		ንቀትሎ
	ቀተልናሃ		ንቀትላ
	ቀተልናከ		ንቅትለከ
	ቀተልናኪ		ንቀትለኪ
	ቀተለናሆሙ		ንቀትሎሙ
	ቀተልናሆን		ንቅትሎን
	ቀተልናክሙ		ንቅትለክሙ
	ቀተልናከን		ንቅትለክን

<u>አዕማድ / ምሰሶዎች/</u>

አምስት አዕማድ የሚባሉት የሚከተሉት ናቸው፡፡

ሀ. ቀተለ / አድራጊ/	ገደለ
ለ. አቅትለ / አስደራጊ/	አጋደለ
ሐ. አስተቃተለ/ አደራራጊ/	አገዳደል
መ. ተቀትለ / ተደራጊ/	ተገደለ
ሠ. ተቃተለ / ተደራራጊ/	ተገዳደለ

ከ መ እና ከ ሠ በስተቀር ሌሎቹ ገቢር / የሚሳቡ/ አናቅጽ ናቸው፡፡

የአዕማድ መለስተኛ ርባታ በአሥሩ መራሕያን፡-

ውእቱ	ቀተለ	ይቀትል	ይቅትል	ይቅትል
	አቅተለ	ያቀትል	ያቅትል	ያቅትል
	አስተቃተለ	ያስተቃትል	ያስተቃትል	ያስተቃትል
	ተቀትለ	ይትቀተል	ይትቀተል	ይትቀተል
	ተቃተለ	ይትቃተል	ይትቃተል	ይትቃተል
ውእቶሙ	ቀተሉ	ይቅትሉ	ይቅትሉ	ይቅትሉ
	አቅተሉ	ያቀትሉ	ያቅትሉ	ያቅትሉ
	አስተቃተሉ	ያስተቃትሉ	ያስተቃትሉ	ያስተቃትሉ

ተቀትሉ	ይትቀተሉ	ይትቀተሉ	ይትቀተሉ
ተቃተሉ	ይትቃተሉ	ይትቃተሉ	ይትቃተሉ

ሌሎችንም መራሕያን በዚሁ መልክ አርባ፡፡

<u>የአዕማድ ቦዝ አንቀጽ</u>

ውእቱ ቀቲሎ/ ገድሎ/ ፤ አቅቲሎ/ አጋድሎ/ ፤ አስተቃቲሎ/ አገዳድሎ/ ፤ ተቀቲሎ/ ተገድሎ/ ፤ተቃቲሎ/ ተጋድሎ/

ይእቲ	ቀቲላ	አቅቲላ	አስተቃቲላ	ተቀቲላ	ተቃቲላ
አንተ	ቀቲለከ	አቅቲለከ	አስተቃቲለከ	ተቀቲለከ	ተቃቲለከ
አንቲ	ቀቲለኪ	አቅቲለኪ	አስተቃቲለኪ	ተቀቲለኪ	ተቃቲለኪ
አነ	ቀቲልየ	አቅቲልየ	አስተቃቲልየ	ተቀቲልየ	ተቃቲልየ
እሙንቱ	ቀቲሎሙ	አቅቲሎሙ	አስተቃቲሎሙ	ተቀቲሎሙ	ተቃቲሎሙ
እማንቱ	ቀቲሎን	አቅቲሎን	አስተቃቲሎን	ተቀቲሎን	ተቃቲሎን
አንትሙ	ቀቲለክሙ	አቅቲለክሙ	አስተቃቲለክሙ	ተቀቲለክሙ	ተቃቲለክሙ
አንትን	ቀቲለክን	አቅቲለክን	አስተቃቲለክን	ተቀቲለክን	ተቃቲለክን
ንሕነ	ቀቲለነ	አቅቲለነ	አስተቃቲለነ	ተቀቲለነ	ተቃቲለነ

የግስ አገባብ / አወራረድ/ እንዴት እንደሚመስል በፊት ተመልክተናል፡፡ ለምሳሌ ያህል ደግሞ ከ5ቱ አእማድ አቅትለ የሚለውን እንይ

አቅተለ = አስገደለ / ቀዳማይ/

ያቀትል = ያስገድላል / ካልአይ/

ያቅትል = ያስገድል ዘንድ / ዘንድ አንቀፅ/

ያቅትል = ያስገድል / ትእዛዝ/

አቅታሊ = አስገዳይ / የሚያስገድል/

አቅታልያን = አስገዳዮች / የሚያስገድሉ

አቅታሊት = አስገዳዪ / የምታስገድል

አቅታልያት = አስገዳዮች / የሚያስገድሉ

አቅቲሎ = አስገድሎ

አቅቲላ = አስገድላ

" ይቤ" ---አለ

1. የዚህ ግስ አካሄድ ከሌሎች ግሶች አካሄድ ጥቂት ለየት ይላል። ልዩነቱም የቀዳማይ / የኃላፊ/ መልክ ሳይኖረው ትርጉሙ ኃላፊ መሆኑ ነው ። ከስምንቱ የግስ አርእስት ጋር አለመመሳሰልነት ስላለው ነው። የሚጀምረውም በሳድስ ነው፤ "ይ" ይላል። የሚጨርሰውም በሐምስ ነው " ቤ" ይላል በአጠቃላይ " ይቤ" ሲል ካልአይ አንቀጽ ይመስላል።

   ይቤ እግዚአብሔር በኦሪት " አክብር አባከ ወእመከ"

   / እግዚአብሔር በኦሪት " እናትና አባትህን አክብር" አለ/

   ይቤ ክርስቶስ " ተፋቀሩ በበየናቲክሙ"

   ትቤ ማርያም " ጎድግ ሎሙ ኃጢአቶሙ"

   ትቤ ብእሲተ እግዚሉ " ነዐ ስክብ ምስሌየ"

   አንተ ትቤ " እወ፣ እወ፣ ወአነ እቤ " አኮ አኮ"

   አንተ ትቤ ሖርኩ ኀበ ብሔርየ ወአነ እቤ " መጻእኩ እምብሔርየ"

   አንቲ ትቤሊ " ነዐ ኀቤየ እስመ አነ እምከ ዘወለድኩከ"

አንቲ ትቤ " ዘአንበበ ተአምርየ ይድኀን"

ውእቶሙ ይቤሉ " አንተ ኮንከ ረድኡ ሎቱ፣ ወንሕነሰ አርዳኢሁ ለሙሴ ንሕነ"

ውእቶን ይቤላ " ናሁ እመታቲነ አፍቀሩ አንስተ ካልእተ፣ ምንተ ይግበር ይእዜ"

አንትሙ ትቤሉ " ውሉደ አብርሃም ንሕነ" ወግብርክሙሰ እምእኩይ ውእቱ

አንንነ ትቤላ "ንሕነ ሰናያት ንሕነ" ወእምታቲክንሰ ይቤሉ" አንስቲነ /አንስቲያነ/ ሰናይት"

ንሕነ ንቤ " ንሕነ ኃያላን ወአጽራሪነ ይቤሉ" አኮ ኃያላን አንትሙ።

ነጠላ	**ብዙ**
ውእቱ ይቤ = እሱ አለ	ውእቶሙ ይቤሉ =እነሱ አሉ
ይእቲ ትቤ = አለች	ውእቶን ይቤላ = አሉ
አንተ ትቤ = አልክ	አንትሙ ትቤሉ = አላችሁ

አንቲ ትቤ = አልሽ　　　　　　　　አንትን ትቤላ = አላችሁ

አነ እቤ = አልኩ　　　　　　　　ንሕነ ንቤ = አልነ

2. “ ይቤ” ዝርዝር ሲጠቅስ

ውእቱ ይቤሎ “ ተንሰእ” --- እሹ አለው “ ተነሣ”

ይቤሎ እግዚእ ለእግዚእየ “ ንበር በየማንየ” ጌታ ለጌታየ አለው “ በቀኜ ተቀመጥ”

	ነጠላ	ነጠላ	ብዙ	ብዙ
ውእቱ	ይቤሎ	ለሱ/ እሱ አለው	ይቤሎሙ	አላቸው
	ይቤላ	አላት	ይቤሎን	አላቸው / ለሴት
	ይቤለከ	አለህ	ይቤለክሙ	አላችሁ
	ይቤለኪ	አለሽ	ይቤለክን	አላችሁ / ለሴት
	ይቤለኒ	አለኝ	ይቤለነ	አለነ
ይእቲ	ትቤሎ	እሱን/ለሱ አለችው	ትቤሎሙ	አለቻቸው
	ትቤላ		ትቤሎን	አለቻቸው
	ትቤለከ ለከ		ትቤለክሙ	አላቻችሁ
	ትቤለኪ ለኪ		ትቤለክን	አለቻችሁ
	ትቤለኒ ሊተ		ትቤለነ	አለችን
አንተ	ትቤሎ	አልኻው	ትቤሎሙ	አልኻቸው
	ትቤላ	አልኻት	ትቤሎን	አልኻቸው
	ትቤለኒ	አልኸኝ	ትቤለነ	አልኸን
አንቲ	ትቤሊዮ	አልሽው	ትቤሊዮሙ	አልሻቸው
	ትቤሊያ	አልሻት	ትቤሊዮን	አልሻቸው
	ትቤልኒ	አልሺኝ	ትቤልነ	አለችን

አነ	እቤሎ	አልኹት	አቤሎሙ	አልኳቸው
	እቤላ	አልኳት	እቤሎን	አልኳቸው/ ለሴት/
	እቤለከ	አልኹህ	እቤለክሙ	አልኳችሁ
	እቤለኪ	አልኹሽ	እቤለክን	አልኳችሁ / ለሴት/
ውእቶሙ	ይቤልዎ	አሉት	ይቤልዎሙ	አሉዋቸው
	ይቤልዋ		ይቤልዎን	
	ይቤሉከ		ይቤሉክሙ	
	ይቤሉኪ		ይቤሎክን	
	ይቤሉኒ		ይቤሉነ	
ውእቶን	ይቤላሁ	አሉት	ይቤላሆሙ	አሉዋቸው
	ይቤላሃ		ይቤላሆን	
	ይቤላከ		ይቤላክሙ	
	ይቤላኪ		ይቤላክን	
	ይቤላኒ		ይቤላነ	
አንትሙ	ትቤልዎ	አላችሁት	ትቤልዎሙ	አላችኋቸው
	ትቤልዋ		ትቤልዎን	
	--		--	
	--		--	
	ትቤሉኒ		ትቤሉነ	
አንትን	ትቤላሁ	አላችሁት	ትቤላሆሙ	አላችኋቸው
	ትቤላሃ		ትቤላሆን	
	--		---	
	--		---	
	ትቤላኒ		ትቤላነ	

ንሕነ	ንቤሎ	አልነው	ንቤሎሙ	አልናቸው
	ንቤላ		ንቤሎን	
	ንቤለከ		ንበለክሙ	
	ንቤለኪ		ንብለክን	

ምልማድ

ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሃራ

ይቤላ ወልድ ለእሙ " አይቴ አቡየ"

ወይቤላ ክርስቶስ ለእሙ " ነዋ ወልድኪ ዮሐንስ" / ነዋ ---እነሆ፣ አነሆው/

ወይቤሎ ለውእቱኒ ነያ እምነ / ነያ - አነኚት/

ንቤላ ለድንግል " ሰአሊ ለነ ምሕረተ ኀበ ፍቁር ወልድኪ"

ወይቤሎ እግዚእ ኢየሱስ ለዘለምጽ" ንጻሕ እምለምጽከ"

ይቤሎሙ ለሐዋርቲሁ " ሑሩ ወመሀሩ ኩሎ አሕዛበ"

ወይቤሎሙ እግዚእ ኢየሱስ " አኮ ዘሞተ ዝ ሕፃን"

ወይቤላ ለወለት " ሃይማኖትኪ አሕየወተኪ" / ሃይማኖትሽ አዳነችሽ

ወለእመ መጽኡ ኀቤሁ እሙንቱ ዕውራን ይቤሎሙ " በከመ ሃይማኖትክሙ ይኩን ለክሙ"

ወፈሪሳውያንሰ ይቤሉ " በኃይለ አጋንንት ያወጽእ አጋንንተ"

ወይቤሎሙ ለአርዳኢሁ " ኩኑ እንከ ጠቢባነ ከመ አርዌ ምድር ወየዋሃነ ከመ ርግብ"

ትቤለኒ እምየ " ተመየጥ ኀበ ቤትከ ወአንብብ መጻሕፍቲከ"

ትቤሎሙ ጥበብ ለውሉደ " ትልው አሰርየ" / አሰር፣ ኮቴ፣ ዱካ/

ወቆመ ኢየሱስ ቀድሜሆሙ ለመልአከ አሕዛብ፣ ወመልአከ አሕዛብ ይቤሎ / ለክርስቶስ/

" አንተኑ ንጉሦሙ ለአይሁድ " / መልአክ---- ገዥ/

ወይቤሎ ኢየሱስ " አነተ ትቤ"

ወይቤሎሙ " ሑሩ ውስተ ኩሉ ዓለም ወስበኩ ወንጌለ ለኩሉ ፍጥረት"

ነጠላ ግስ ዘርና ነባር (Dictionary)

የሀ ነጠላ ግስ

ሎሀ	ጻፈ	ጸንሐ	ቆየ፣ አደበ፣ሸመቀ
መርሐ	መራ	ጼሐ	ጠረገ

ሰርሐ	አቀናና፣ አከናወነ	ፈልሐ	ፈላ
ሰብሐ	አመሠገነ	ፈርሐ	ፈራ
ሰብሐ	ሰባ	ፈትሐ	ፈረደ
በዝሐ	በዛ		
በጽሐ	ደረሰ	ዘር ነባር	
ተግሀ	ተጋ	ናሁ	እነሆ / አሁን/
ተፈሥሀ	ደስ አለው	ኤሎሄ	ስመ አምላክ
ነስሀ	ተመለሰ	{ህ	ኮክ
ነቅሐ	ነቃ ነዳ	ረብሕ	ረብ
ገቅሐ	ተነሣ፣ ተጋ	ተይሕ	ተይ
ነብሐ	ጮኸ	ርሀሩሀ	ርሀሩሀ
ነግሀ	ነጋ	በሊሕ	ስለት
ነጽሐ	ንጹሕ ሆነ	ብዙሕ	ብዙ
ኖኀ	ረዘመ	አፈ ጽባሕ	ንጋት / ወገግታ/
አምኀ	እጅ ነሳ	ወርሀ	ጨረቃ / ወር/
ከልሐ	ጮኸ	ጎህ	ንጋት / ብርሃን/
ለብሐ	አረደ	አንቆቀ{	ዕንቁላል
ጎሀ	ነጋ	ኦሆ	እሺ፣ በጀ፣በጎ
ጠብሐ	አረደ፣ በለተ		
ጸርሐ	ጮኸ		
ጸብሐ	ጠለቀ		

<u>የለ ነጠላ ግሰ</u>

		ሐቀለ	ቀማ
ሐከለ	ጫነ		
ሐየለ	በረታ	ቀጸላ	ዘውድ፣ አክሊል
መገለ	መገለ	ተኩላ	ተኩላ አጣቂ ጸላት
ሰሐለ	ሳለ	ሃሌ	እምቅድመዓለም የነበረ
ሰቀለ	ሰቀለ	ሎግሌ	ከፍታ ሰማይ
ሰአለ	ለመነ	ቢረሌ	ብርሌ፣ ዕንቁ ማርያም
ሠዐለ	ሳለ፣ፈጠረ	አሌ	ወዮ

ቀለ	ቀለለ
ቀተለ	ገደለ
ቁልቁለ	ዘቀዘቀ
በልበለ	አረጀ
በስለ	በሰለ
ብህለ	አለ
ተንስአ	ተነሳ
ተልዐለ	ከፍከፍ አለ
ተስአለ	ተጠያየቁ
ተሣሃለ	ይቅር አለ
ተቀጸለ	ተቀዳጀ
ተበቀለ	ቂም ያዘ
ተከለ	ተከለ
ተፈወለ	ቁንጥር አለ
ነደለ	ነደለ፣በሳ
አለለ	አለሌ ሆነ
አንጦለለ	ጋረደ
ዔለ	ዞረ
ከለለ	ጋረደ
ከፈለ	ከፈለ
ክህለ	ቻለ
ወዐለ	ዋለ
ገንጸለ	ገለበጠ
ጠለ	ለመለመ
ፀዐለ	ሰደበ፣ አክፋፋ
ፈተለ	ፈተለ
ፈደለ	ጻፈ

እገሌ	እገሌ፣ እከሌ
ወይሌ	ልቅሶ
መስእል	ለማኝ፣ አማጣኝ
መርጡል	ተራራ
መተንክል	ለማኝ፣ አማላጅ
ማዕበል	የባሕር ሞገድ
ምስል	ጣኦት፣ ምስል
ምጽሔል	ሰሌዳ
ሰይል	አራስ ልጅ፣ ጨቅላ
በቅል	በቅሎ
ብሂል	ማለት
ዐቅል	አእምሮ
ኰል	እንኮይ፣ ሎሚ
ጸበል	ትቢያ
ሀሎ	አለ

የመ ነጠላ ግሰ

ሐለመ	አለመ
ሐመ	ታመመ
ሐመመ	ተመቀኘ
ሐተመ	አተመ
ሐከመ	ብልሀተኛ ሆነ
ለጎመ	ዘጋ
ሠረመ	ረግረግ ሆነ
ሰዐመ	ሳመ
ቀለመ	ጻፈ
ቀሰመ	ሰቀመ
ቀደመ	ቀደመ
ቆመ	ቆመ

ዘርና ነባር

ለ	በቁሙ፣ን
ለለ	እየ
መንገለ	ወደ፣ ዘንድ
ምስለ	ጋራ
በቀለ	ስለ፣እንደ
ተከለ	ፈንታ፣ ያህል
እንበለ	ያለ፣ አሉታ፣ ሰ
እሳ	የ፣እለ፣እነ
ጠሊ	የ፣እለ፣እነ
ጠንቋሊ	ጠንቋይ
ሰረገላ	ሰረገላ

ጠዐመ	ቀመ
ጥዕመ	ጣፈጠ
ጸልመ	ጠቆረ
ፈጸመ	ጨረሰ
ፍሕመ	ፋመ

ዘርና ነባር

ቅድመ	ፊት፣ ሳ
አመ	ጊዜ፣ በ
ዐቅመ	ያህል፣ስለ ልክ

ዘማ	ጋለሞታ
ዕድሜ	ዕድሜ፣ ዘመን
ጊሜ	ጉም

ተሰየመ	ተሾመ
ተሠጥመ	ዘገጠ፣ሠጠመ
ተርኀመ	ተረኀመ
ተቀየመ	ቂም ያዘ
ተደመ	ተደነቀ
ተጸመመ	አደናቀረ
ኖመ	ተኛ
አርመመ	ዝም አለ
ዐቀመ	ፈጸመ፣ወሰነ፣ ደነገገ
ዐተመ	ተቆጣ
አነመ	ሰራ
አደመ	አማረ
ከረመ	ከረመ
ደክተመ	ደከመ
ደገመ	ደገመ
ገረመ	ተፈራ፣ረገመ

ዓሣ	ዓሣ
አበሳ	በደል
እንስሳ	እንሰሳ
ከኒሳ	ቤተ ክርስቲያን
ሕዋስ	ብልት፣መንቀሳቀስ
ልብስ	ልብስ
መልበስ	ልብስ
ርሑስ	የራስ
ነፋስ	ንፋስ
ነፍስ	ነፍስ
ንዑስ	ትንሽ
ንጉሥ	ንጉሥ

ሐኪም	ወጌሻ፣ብልኸተኛ
ሰላም	ሰላም፣ፍቅር
ሰገም	ገብስ
ዓለም	ዓለም ሰው፣ቀድሞ
እም	እናት
እም	ከ፣ኪ፣ካ፣ክ፣በባ፣ይ
ዮም	ዛሬ
ገዳም	ዱር፣ገዳም
ጌሠመ	ነገ
ጾም	ጾም

አትሮንስ	ወንበር፣መንበር
አናጉንስጢስ	አንባቢ፣ዲያቆን
አንጢዲቆማርጦስ	ፀረ-ማርያም
አውኪያኖስ	ውቅያኖስ
ዋኖስ	ዋልያ
ሶ	ጨዋታ

የሰ ነጠላ ግስ

ሐረሰ	አረሰ
ሐየሰ	ተሻለ
ሔሰ	ነቀፈ
ለቀሰ	አለቀሰ
ለክሰ	ተማማለ
ሎሰ	በሳ
ተበአሰ	ተጣለ
ተዐገሠ	ቻለ፣ታገሰ
ተፋለሰ	ተለያየ
ነግሠ	ነገሠ
አውሐሰ	አዋሰ
አፍረሰ	አፈረሰ
ዔለ	ታገሠ
ወረሰ	ወረሰ
የብሰ	ደረሰ
ደቀሰ	ተኛ
ገሠሠ	ዳሰሰ፣ነካ
ጌሠ	ገሠገሠ፣ሄደ

የ ረ ነጠላ ግስ

ሐብረ	ተባበረ
ሐደረ	አደረ
ሐፀረ	አጭር ሆነ
ሐፍረ	አፈረ
ሖረ	ሄደ
መሀረ	አስተማረ
መሐረ	ይቅር አለ
መተረ	ቆረጠ
መከረ	ፈተነ
መዝበረ	አፈረሰ
ምህረ	አስተማረ
ሠምረ	ወደደ
ሰዐረ	ሻረ
ሣረረ	መሠረተ፣ ተከለ
ቀመረ	ቆጠረ፣ ቆረጠ
ቀበረ	ቀበረ
በርበረ	ዘረፈ
ተሠወረ	ተሸሸገ

ጠቀሰ	ጠቀሰ
ጠብሰ	ጠበሰ
ፈለሰ	ተሰደደ
ፈወሰ	አዳነ
አሠረ	አሠረ
አስተሀቀረ	አቃለለ
አቁረረ	አበረደ
አንጎርጎረ	አነጎራጎረ
አእመረ	አወቀ
አውተረ	አዘወተረ
አግመረ	ቻለ
አግረረ	ገዛ
ያረ	ታወረ
ከተረ	ከተረ፣ ከለለ
ዘመረ	አመሰገነ
ገብረ	ፈጠረ
ኀፈረ	አጩ
ፈከረ	ተረጎመ

ዘርና ነባር

ውእተ አሚረ	የዚያን ጊዜ
ድኅረ	ኋላ፣ ወደኋላ
ሐዳሪ	ቤተ ሰብእ
መከራ	መከራ
ደብተራ	ድንኳን
ፍሬ	ፍሬ፣ልጅ
ፍካሬ	ትርጓሚ
ሐመር	መርከብ

ተፃመረ	አንድ ሆነ
ተፃረረ	ተጣላ
ነበረ	ተቀመጠ
ነገረ	ነገረ
አመረ	አመለከተ
አመዝበረ	ዘረፈ፣ አፈረሰ
ደብር	ተራራ
ገብር	ባሪያ
ገጸ ባሕር	ምዕራብ
ግብር	ሥራ
ኅመር	ቁና
ኅር	ጎረቤት፣ጓሮ
ፀር	ጸላት
ፀብር	ጭቃ
ጸጉር	ጠጉር
ያር	ሽክም
ከበሮ	ከበሮ፣ መሶብ

<u>የ ቀ ነጠላ ግስ</u>

ሐልቀ	አለቀ
ጐለቀ	ቆጠረ
ልህቀ	አደገ፣አረጀ
ሞቀ	ሞቀ
ሠረቀ	ወጣ፣ ተወለደ
ረፈቀ	ተቀመጠ
ረሐቀ	ራቀ
ተሳለቀ	ተዘባበተ
ተዐርቀ	ራቁት ሆነ

ሐመር	ቤተክርስቲያን
ሀገር	አገር፣ መንደር፣ ከተማ
ህብር	ዓይነት ፣ መልክ
መምህር	መምህር
መስመር	ማገልገል፣ መወደድ
መስተገብር	ገበሬ፣ጣሪ፣ ተኮርኳሪ
መሪር	መራራ
መቃብር	መቃብር
መነጽር	መመልከቻ፣ መነጽር
መንበር	መቀመጫ፣ ወንበር
መንክር	ድንቅ
ማኅበር	ማኅበር፣ አንድነት
ማእሰር	ማሠሪያ
ማእረር	መከር
ምሳር	ምሳር፣ መሰንጠቂያ
ሞገር	ማሳረጊያ
ጽፍር	ጥፍር
ቀመር	ቁጥር
ቁደር	የንስሐ ጥምቀት
ንስር	አሞራ
ንጥር	ብልጭታ
አውታር	አውታር፣ የበገና ጅማት
አየር	አየር፣ ሰማይ
ከንፈር	ከንፈር፣ዳር

ነደቀ	ሠራ
ዐረቀ	ታረዘ፣ተራብ
አድለቅለቀ	አናወጠ
እጥመቀ	አጠመቀ
ፆቀ	አወቀ፣ ጠበቀ
ወረቀ	አክትፍ አለ
ወድቀ	ወደቀ
ደመቀ	ቀጠነ
ደተ	ልጅ ሆነ
ደቀቀ	ከሳ

ዘርና ነባር

ሕቀ	ጥቂት
ጥቀ	እጅግ ስንኳ
ሐይቅ	ዳር
ሊቅ	ሊቅ፤መምህር
ምሥራቅ	መውጫ
ይስሐቅ	ሳቅ፣ደስታ፣ /ዕብ/
ደቂቅ	ልጆች፣ አሽከሮች
ጸሪቅ	ዳቦ፣ቆሎ፣ ቁራሽ
ጻድቅ	ጻድቅ፣ እውነተኛ
ጽልመት	ድቅድቅ ጨለማ
መሰንቆ	መሰንቆ፣በገና

<u>የበ ነጠላ ግስ</u>

ሰአበ	ተከተለ	መረበ	አጠመደ
ሰከበ	ተኛ	መገበ	መገበ
ሴበ	ሸበተ	ሰለበ	ገፈፈ
ረከበ	አገኘ	አመተ	ከነዳ

ርህበ	ሰፊ ሆነ	አቤተ	አሳደረ
ቀጸበ	ጠቀሰ	ጸልመ	ጨለመ
ተሐዘበ	ተጠራጠረ	ፈተተ	ቆረሰ
ተመክዓበ	ተራበ	ፈየተ	ቀማ
ተጠበ	ተጠበበ		
አሰበ	ደመወዝን ሰጠ	ዘርና ነባር	
አስተራከበ	አገናኘ	ዕሤተ	ስለ፣ ዋጋን
ዓረበ	ገባ	ዛተ	ይህችን
ዐቀበ	ጠሰቀ	ይእተ	ያችን
አተበ	ባረከ፣አተመ	ግብተ	ድንገት
አንበበ	አነበበ	ጽላሎተ	እንደ
ከበበ	ሾመ	ባሕቱ	ነገር ግን፣ እንጂ
ነብነበ	አሰረገ	ቦቱ	በርሱ
ጠበ	ጠበበ	እሎንቱ	እሊህ፣ እሊኸው
		እስፍንቱ	ስንቴ
		ከንቱ	ብላሽ
ዘርና ነባር		ሣኒታ	ነገ፣ማግስት
ሀበ	ወደ፣ በ	እጓለ ማውታ	አባት፣እናት፣ ዘመድ
ሀበ ሀበ	እየ	ፆታ	ወገን
በ	በ	አይቴ	ወዴት
በበ	በየ	ሐሜት	ሐሜት
ዲበ	ላይ፣ በላይ	ሀብት	ስጦታ፣ሀብት
አባ	አባ	ሐዋርያት	መልእክተኞች፣ ሒያጆች
ሕዝብ	ሕዝብ፣ ወገን	ሐውልት	ትክል ደንጊያ
መሶብ	መሶብ፣ አገልግል	ሐይመት	ድንኳን
መዝገብ	ሣጥን	ኀጢአት	ሀጢአት
ማዕቀብ	ዘበኛ፣ ጠባቂ	ሃይማኖት	ሃይማኖት
ማዕተብ	ምልክት	ሌሊት	ሌት
ምኩራብ	ቤተ መቅደስ	መሐዛት	ጎልማሶች

ዐረብ	ምዕራብ
አብ	አባት
ከልብ	ውሻ
ግብ	ጉድጓድ
ጠቢብ	ብልህ
ቦ	አለ
ገቦ	ጎን አጠገብ

<u>የተ ነጠላ ግስ</u>

ሐተተ	መረመረ
ሞተ	ሞተ
ሰንበተ	አረፈ፣አከበረ
ቤተ	አደረ
ተሠይመ	ሠለጠነ
ተትሕተ	ዝቅ ዝቅ አለ
ምንት	ምን፣ ምንድር
ሞት	ሞት
ሰብአ ቤት	ቤተሰዎች
ሢመት	ሹመት
ስእለት	ልመና
ስእርት	ራስ፣ፀጉር
ቅናት	መታጠቂያ
በዓት	ዋሻ
ቤት	ቤት፣ ማደሪያ
ብፅዓት	ስለት
ተምኔት	ምኞት
ተናብልት	መልእክተኞች
ታቦት	መርከብ፣ ማደሪያ

መሠረት	ስር
መራሕብት	ሽንጓ
መበለት	ባልቴት፣ እመበለት
መንሱት	ክፋ ፈተና
መንግስት	መንግስት
መንጦላዕት	መጋረጃ
መዐልት	ቀን
መክሊት	አስር፣እልፍ፣ነጥር
መክፈልት	እድል፣ፈንታ፣ክፍያ
መዋግደ እሳት	የእሳት ወለፈን
መድሀኒት	መድሀኒት
መጽሔት	መስተዋት፣ አምሳል
ሙዳየ ምጽዋት	ሣጥን
ማኅሌት	ዘፈን፣ዝማሬ
ሜላት	ነጭ ሐር፣ ግምጃ
ምሴት	ማታ፣ምሽት
ምት	ባል
ማሰነ	ጠፋ
ስዕነ	አጣ
ሰወነ	አሰገገ
ረበነ	አሥተማረ
ተነ	ወጣ፣ተበተነ
ተክህነ	አገለገለ
ተጽዕነ	ተጫነ፣በስብት ወጣ
አምነ	አመነ
አድነነ	አዘነበለ

ትልሒት/ተውኔት	ጨዋታ
ትምክሕት	ትምክሕት
ትንቢት/ትንብያት	ትንቢት
ተእምርት	ምልክት
ትዕቢት	ኩራት
ትዕውርት	ቸልታ
ትካት	ድሮ ቀድሞ
ትውፊት	መውረስ፣መቀበል
ነደቅት	አናጾች
አስማት	ስሞች
አስራት	ካስር አንድ ግብር
ዐረፍት	ግድግዳ፣ ቅጥር
አራዊት	አራዊት
አርቡት	ቀንበር
አዕይንት	ዓይኖች
አያት	እኩያት፣አምሳያ
እኅት	እኅት
ዕለት	ቀን
እመ ምኔት	የገዳም እናት
እመሔውት	አያት
ገራህት	እርሻ፣ አዝመራ
ገነት	ገነት፣አታክልት
ጥንት	ጥንት መጀመሪያ
ጸላእት	ጸላቶች
ጸሎት	ጸሎት፣ ልመና
ፍርሃት	መፍራት
ፍኖት	መንገድ

አፍጠነ	አፍጠነ
ከደነ	ከደነ፣አለበሠ
ከፈነ	ሸፈነ
ኮነ	ሆነ
ኮነነ	ፈረደ፣ገዛ
ወጠነ	ጀመረ
ዘገበ	አፈሠ
ዘፈነ	ዘፈነ
ዴገነ	ተከተለ
ድኅነ	ዳነ

ዘርና ነባር

መኑ	ማነው
በኑ	አለን፣ በዉ
ኑ	ቃለ አጋኖ
አኮኑ	አይደለምን፣ ና
ብርኒ	ድመት
ጽርኒ	አይጥ
ሕሊና	አሣብ
ሕርትምና	ጉሥቁልና
ሆሣዕና	ድኅነት፣መዳኃኒት
መና	መና፣ሞን፣መፍቀድ
መዲና	ከተማ
ሰኮና	ተረከዝ፣ጥፍር፣ሰኮና
ቃና	የዜማ ድምጽ ሥልት
ዜና	ወሬ
ደመና	ደመና
ዳኅና	ድኅነት
ጌና	ባዕለ ልደት
ጼና	ሽታ

ጽሙና ጸጥታ፣ እርጋታ፣ዝግታ

<u>የነ ነጠላ ግስ</u>

ሐበነ	ጠመጠመ	ቅኔ	ግዛት፣መግዛት፣ ቅኔ
ሐፀነ	አሳደገ	ኩነኔ	ፍርድ፣ኩነኔ
መነነ	ናቀ	ሔዋን	የህያዋን እናት
መክነ	መከነ፣ባዶ ሆነ	ሕፃን	ህፃን፣ ትንሽ ልጅ
መጠነ	ለካ	አስምአ	አሠማ
መካን	መካን	አሥተበቁአ	ለመነ፣ ማለደ
ማዕዘን	ማዘን	አወሥአ	መለሠ፣ ተናገረ
ምኑን	የተናቀ፣ የተጠላ	አይድዐ	ነገረ
ምእመን	የታመነ	ከልአ	ከለከለ/ከረ
ምእመናን	ምእመናን፣የታመኑ	ከልአ	ሁለት አደረገ
ምዕዳን	ምክር	ከርዐ	መታ
በድን	በድን፣እሬሣ	ወቅዐ	ወቃ፣መታ
ብርሃን	ብርሃን	ወጽአ	ወጣ
አማን	እውነት	ዘርአ	ዘራ
አሚን	ማመን	ዘንግዐ	ዘነጋ
እሙን	የታመነ	ደፍአ	ደፋ
ዕብን	ደንጊያ	ገብአ	ወደቀ፣ተጣለ
ዕዝን	ጆሮ	ጎሥዐ	ገሣ፣ ተናገረ
ኪን	ጥበብ፣ ብልሃት	ጠብአ	ጨከነ
ኪዳን	የአንድነት መሐላ	ጸልአ	ጠላ
ካህን	አገልጋይ	ጸብአ	ተጣላ
ወይን	ወይን	ጸውዐ	ጠራ
ዘመን	ዘመን፣ዕድሜ	ጸፍአ	በጥፊ መታ
ይምን	ቀኝ	**<u>ዘርና ነባር</u>**	
ጋኔን	ውድቅ፣ የተገፈፈ	ሞርአ	መታጠቂያ
ግዮን	ዐባይ / ወንዝ/	ነአ	ና
ጠቢባን	ብልኾኖች፣ ጠንቋዩች	ቁልዔ	ወዳጅ፣ ልጅ

ፀወን	አምባ መጠጊያ	መልክዕ	መልክ
ጽዮን	የዳዊት አምባ	መርፍዕ	መርፌ

<u>የአ ነጠላ ግሥ</u>

ኃጥአ	አጣ	ሰብእ	ሰው
ሰምዐ	ሰማ	ረድእ	ልጅ፣ ደቀመዝሙር
መርአ	ተዳረ	ቋዕ	ቁራ
መጽአ	መጣ	ብኍዕ	ብሆ
ሞአ	አሸነፈ	ብፁዕ	ምሥጉን
ሰምአ	ሰማ	አንብዕ	እንባ
ሰምዐ	መሠከረ	እግዚእ	ጌታ አምላክ
ሠርዐ	ሠራ	ከርካዕ	ሎሚ፣ገውዝ
ሦዐ	አረደ፣ሠዋ	ጻዕ	ውጣ
ረግዐ	ረጋ	ጽልእ	ጸብ
በልዐ	በላ	ጽሩዕ	ሥራፊት፣ሙያ ቢሥ
በጽአ	ተሳለ	እግዚኦ	አቤቱ
ቦአ	ገባ	እግዚኦ	ሥመ አምላክ
ተምዐ	ተቆጣ	ኦ	ቃለ አክብሮ
ተንሥአ	ተነሣ	ኦ	ቃለ አጋኖ
ተጋብአ	ተከማቸ	ኦ	ቃለ ምፀት
ተጣግሀ	ተጣበቀ	ኦ	ቃለ አሥተዋርዶ
ነቅዐ	መነጨ፣ወጣ	ኦ	ቃለ አሥተሐትሮ
ነድአ	ነዳ	ኦ	ሆይ